

SZENTESI EGYHÁZI HÍRLAP

V. ÉVF. 9. SZÁM
1996
Szeptember

A GYERMEKFILHARMÓNIA ALAPÍTVÁNY LAPJA
MEGJELENIK HAVONTA

A szentesi „MÁRTONFFI JÁNOS” Általános iskola története

Az 1996-os évben tartott 250 éves jubileumi ünnepségek alkalmából, készült az egyházi levéltár alapján.

1. Előljáróban

meg kell jegyeznünk, hogy jelen iskolatörténeti dolgozat egyáltalán nem szándékszik a "teljesség igényével" a közönség elé lépni és egy "lezárt ügynek" tekinteni a témát. Elindultunk egy úton, a keresés, a kutatás útján és összeszedni a még meglévő és fellelhető anyagot "örök emlékezetül" és "tanulásul" a jövő nemzedék számára, hogy munkájukat sikeresebben végezhessék a jelenben és természetesen a "múlt hibáit" ne kövessék el ismételten. A tanítás "feladat" és minden időben "kihívással" van azok számára, akik erre a munkára vállalkoznak, de a "belülről fakadó" Isten adta elkötelezettség ha megvan, nem kell félniök a "jövő bírálatától".

A dolgozat alap dokumentuma a szentesi házasfalvi plébánián található anyag, tehát csak részben az egyház "reflexióján" keresztül tárja fel a témát. Bármilyen kiegészítést akár élő szóban, akár írásos dokumentum formájában szívesen fogadnánk, sőt a kritika irányában is nyitottak vagyunk.

2. Az iskola alapítás kortörténeti áttekintése

A szentesi "Mártonffi János" Általános iskola megalakulását a felvilágosodás korának kezdetére tehető XVIII. sz. (1746). Az az időszak, amikor Mária Terézia Habsburg császárnő állami rendelkezésekkel - Tertia Puncta, Ratio Educationis (1777) - szorgalmazza a polgárosodás folyamatát, amelynek "előfeltétele" az iskolahálózat kiépítése.

A polgárosodó Európában - márpedig Erdély szerves része volt ebben az időben Európa szellemiségének-igényként lépett fel a tömegek lelkében a "tanulás, művelődés" s ezt próbálta a Habsburg uralkodóház "felülről" szabályozni, megelőzve az "alulról építkező alkotmányos és demokratikus" szellemi áramlatokat. Ezek az úgynevezett "felvilágosult zsarnokok" (pl. II. Katalin, I Péter orosz cár), akik a hatalom megtartása érdekében kompromisszumokra hajlottak.

A Ratio Educationis nem volt érvényes a kormányzati különállóság Erdélyre. Ennek Erdély viszonyaira való alkalmazása az 1781-ben megjelent Norma Regia.

Természetesen már Erdélyben léteztek "nagyírú iskolák" (pl. Csíksomlyó, Miháza, Kézdivásárhely-Kanta, 1689 Székelyudvarhelyi "Tanoda"), de a Ratio Educationis hangsúlyt fektet a falusi iskolahálózat kiépítésére. Sok helyen működnek iskolák, de ebben az időben lesz általánossá, hogy "tehetősebb" plébániák iskolákat létesítsenek. (lásd Méréfalvi iskola története 16. old.)

3. Az iskola alapításának ideje és körülményei

A "Mártonffi János" iskolára vonatkozó első dokumentációs említés a szentesi házasfalvi róm. kat. plébánia levéltárában a 18. sz. viselő Protocollárium 1746-os esztendő február 14-én történt főesperesi látogatás jegyzőkönyve - amelyet Barabás Márton főesperes végzett - a következő említést teszi: "A tanítónak járandó fizetésről constituáltatott (megállapított), hogy ennek utána annuum (évenként) 18 forintot percipiállyon (kézhez kapjon), mellyeket fel szedvén a mesternek járandó bért a megye bírái magok immediáte (azonnal) adminisztrállyanak a tanítónak in paratis (készpénzben) és ne restantiaba (hátrálékba) a "fa bérből is illendő része ki adtassék."

A fenti szöveg arra enged következtetni, hogy 1746 előtt is létezett iskola Szentesi házasfaluban, ha abban az évben már problémák vannak a fizetéssel. Pontosán nem lehet tudni az alapítás évét, de tény, hogy 1593-tól Székelyudvarhelyen középiskola működik, amelyet a jezsuiták alapítottak az ellenreformáció jegyében és a környék falvaiból verbuválták a diákokat. A székelyudvarhelyi gimnázium tanulóinak jegyzékében 1689-től 1848-ig 14 oláhfalvi diák szerepel, amely az udvarhelyszéki települések sorában a tisztes ötödik helyet foglalja el. Ha egy számítást végzünk: 150 év (14 diák) 10 évenként egy tanuló került a gimnáziumba. Ezen tényeket megfontolva minden okunk megvan arra, hogy az iskola alapítását 1700 tájára tegyük.

4. Az iskola történetének első 100 éve

Az iskola épületére vonatkozólag nincs említés a jelzett dokumentumban, de feltehetőleg a templom szomszédságában lehetett. Az első kifejezetten iskola épületről csak 1812-ben olvashatunk.

A plébánia történetének első száz évéről a főesperesi látogatások (vizitációk) "jegyzőkönyveibe" találunk utalásokat. Úgy tűnik, hogy a kezdeti időszakban a kántor egyedül végezte a tanítói teendőket, de 1788-ban már létezik egy lokális (helybéli) tanító a kántor mellett Kércse István személyében. A jegyzőkönyv fizetési problémákról tudósít: "anno 1778 Die 11 - a Maij... Mostani localis

Az iskolazászló

Kányádi Sándor

Öreg iskola ünnepére

...ünnep alatt
ünnep után
addig vagyunk
amíg a lépcsők bennünk is
vásznak vénülnek
s újulnak a falak amíg
halljuk a csengőt
s benne a tengert
és minden rodostóban
zágont.

1746-1996

Az ünnepély programja

október 12.

- 10 óra - ünnepi megemlékezés az iskola udvarán
- emléktábla és kopjafa avatása
- 12 óra - ünnepi istentisztelet a szentesi házasfalvi katolikus templomban
- 13 óra - az ünneplő korosztályok tisztelgése az elhunyt pedagógusok emlékére
- 14 óra - képzőművészeti, népművészeti kiállítások megtekintése az iskola épületében
- 19 óra - ünnepi hangverseny a helyi Művelődési Házban
- szerepel a szentesi házasfalvi gyermekfilharmónia

október 13.

- 11 óra - ünnepi istentisztelet a millenniumi ünnep jegyében
- 17 óra - az iskola tanulóinak és az ifjúságnak a tiszteletadó kultúrműsora a Művelődési Házban. Fellépnek a 2 számú óvoda, IV. osztály és VIII. osztályok táncosai, valamint a Művelődési Ház néptáncgyűjtése.

(helybéli) Tanító Kércse István maga Bérének ... aránt instálván a t. visitálnak minthogy ez előt 75 m forintokból cantor uraimék csak 18 m forintokat fizettek, most pedig Püspöki decretum szerint a cantor fizetése szinte már 75 forintokkal magasodot, azért a t. visitáció determinálva böcsületes cantor eő kegyelmé most és ennek utánna adgyon a Tanítókat 30 m forintokat, ha csak nevezetesen a proventus nem fogy, vagy nevededik, eő... pedig a Tanító fizetése is ahoz alkalmaszassék".

*Petrus Gál Juratus Sacra
Sedis Csik Supd Notarius.*

Az 1781-es jegyzőkönyv pedig hivatkozik a felsíki egyházközségek gyakorlatára, hogy a kántori jövedelmek szolgálták a tanítói bér alapjául. Szentegyházsaluban, mivel segédtanítóra is szükség volt, a Püspöki Constitutio-ra hivatkozva egyharmados osztályokot juttat a tanítókat: "Anno 1781 Die 30 Januarij.....Nemes Oláfalvi Megyének tanító Mestere...adván hogy a cantori bérek harmadának kiadása fáradságok jutalmára megparancsoltassék azért mivel minden Nemes Megyékben Felcsíkon is tanító Mesterek a cantori jövedelmeknek harmada igazán kiadatik, ezen N.Megyében is azoknak formájára rendeltetik hogy böcsületes Mester Uram is ez után mindenkor harmadát ki adni jövedelméből a Tanító Mesterek tartozék, annál is inkább, hogy ezen N. Megyében nevedekván a bér a Püspöki Constitutio azt parancsolja hogy a harmada a Böcsületes cantornak mindenkéül ki szolgáltassék."

Úgy néz ki, hogy ebben az időszakban a tanítói fizetés körüli bonyodalmak ismétlődnek, pl. az 1821-ben érkezett új tanító, Lakatos István esetében is. A problémát sokkal gördülékenyebben oldják meg: "Anno 1821, die 4 a febris a falusi iskolának jobb lóra állításáról s a gyermekek helyesebb tanításáról gondoskodván az Oláfalvi község, mivel a cantor egyedül tanítván Sz. Oláfaluban, a gyermekek sokasága miatt egyedül nem volt elégséges a tanulókra szükséges figyelemmel lenni, azokat úgy amint kellett tanítani, azért egy más Tanítót Lakatos Istvánt eő kegyelmét a cantor mellé állítottunk s adunk, hogy fel osztani ketten a tanulókat annál szorgalmasabban s hasznosabban mennyen a tanítás s a tanulás módja. A Tanításért pedig ígértünk 30 Rfrt Lakatos Istvánnak a cantoriális fizetésből, s a bé jövedő fának és gabonának felét mert az egyezés szerint minden gyermekről fél véka gabona jó és egy vontatás fa, hogy pedig a Cantoriális fizetés nagyon ne csonkulyon az harmincz forintok kifizetése miatt ugy határoztuk, hogy a néhai M. Szöcs úrtól hagyott 1545 Rf-nek interesse felé egy részét a cántor vegye, más részét pedig a Tanító, hogy így mindaketten élhessenek..."

*Raymund János
-oláfalvi plébános"*

Figyelemre méltó, hogy nem csak az anyagi háttér (lásd fizetési problémák) megteremtése volt a fontos, hanem hangsúlyt fektettek a tanítás körülményeire és kötelezettségére. Érdemes idézni az 1812 november 2-i esperesi látogatás jegyzőkönyvének második és negyedik pontját: "anno 1821 November 2-dikán Esperesi visita tartván ezen következő rendelkezések tettek..."

"2. Sem a kerítés, Sem a Tek. Plébános Ur házfedele, Káplányi Ház ablaka, Sem az iskola ház illő tökéletességben nem találtatott, az ezekre való gondviselőket pediglen hivatalbéli tárgya lévén a Feő Megye Birájának, azért a Sz. egyház Oláfalvi Feő MegyeBirája töstént 12 Magyar forintokig meg büntessék nem külömben a Kápolnás Oláfalvi Feő Megye Birájit a kántoriális funduson levő épületek fogyatkozásáért az iskola házon kívül. S máris az elkerülhetetlenül szükséges igazításokat 15 napok alatt a többit pediglen jövő Sz. György napjáig a meg kívántatott tökéletességgel felállítani szoros kötelezéseknek tartssák..."

4. Mind Isteni, mind világi kötelezések lévén az leányokk és anyákk szülöttyök jövedőbéli boldogságokról gondoskodni azokat Isten dicsőségére az emberi társaság boldogságára magok örömrökre nevelni azért lelkekre ajánlatik a két Oláfalvi atyafiakk, hogy Istenőt nyert fiokot s leányokot iskolába küldeni el ne

mulassák lelki esméret béli kötelessége lévén ezen parantsolat telyesítésére a Tek. Plébános Ur, mint Leiki Atyának szemesen ügyelni, s azennek nem engedelmesskedőket a Feő megye birája által Szent András napja után 8-ad nappal 3 m forintokig megbüntetni külömben a Magistrátus kezében adni.

*Xaverius Vizi Ferencz Raymund János
N. Udvarhelyi Széknek Fő Esperese"*

Világos és egyértelmű, hogy az első száz év törekvései nemcsak az iskolai oktatás "meggyökereztetését" és általánossá tételét célozta, néha szigorú intézkedésekkel, hanem lehetőséget teremtett a tehetségesebb és szegényebb sorsú gyermekek szellemi fölemelkedéséhez és tovább tanulásához.

5. "Forradalmi változások" az iskola történetében; támogatók és alapítványok

A szentegyházsalvi oktatás életében valódi forradalmi változásnak számít az a tény, hogy az iskoláztatás számára "kinyílik a kapu" más „rangos” oktatási intézmények felé. A plénániai Protocolium 18-as kötetében olvassuk Szöcs Mihály udvarhelyi növelde régenséről, aki innen származott, és ügybuzgóságát mi sem bizonyítja jobban, hogy 1818 augusztus 14. napján alapítványt tesz: "Ezen hagyaték összeg s légátumok és a temetési költségeknek levonása után 787 fr 24 kr conv. pénzre ment, mely összegnek jövedelme, az alapító szándéka szerint egész 1848-ig az Udvarhelyi Seminariumba egy növendék élelmezésére fordítatott."

Ez az alapítvány a családból származó egy további tanuló gyermekét támogatót: "míserint n. idő.b.e. Szücs Mihály áldozár egykor Székely Udvarhelyen neveldei igazgató...a Székely Udvarhelyi Rom. Chat. növelde keblébe családunk szellemi kiképzésére hagyományozott 787fr-ot."

E nemes kezdeményezés az idő múlásával és gazdasági-pénzügyi helyzet változásával, úgy nézett ki, hogy "krízis" helyzetbe jut, mert: "midőn az Udvarhelyi élmező növelde 1853-ba történt új megnyitásával az élelmézési illeték magasabbra nőtt, mitsem a Szöcs Mihály által alapított 787 fr 24 kr conv. pénzbeli tőke összegnek kamata egy növeldei alapítványos élelmézési összeget évenként fedezhette volna."

Mártonfi János csikozmási plébános anyagi ágon rokonságban állt Szöcs Mihály családjával, ő pártolja fel az alapítvány ügyét, akiről Both Károly járási és megyei főügyész a plébánia levléltárában lévő Emlekiratban így ír: "Boldog hon, melynek polgárait a jobb kor előbe néző serdülő ifjúság legközelebb érdekli, kik a nép nevelését a legfontosabb ügyet nem csak ajkukon pengetni, hanem azt tényekkel is tettelesen előmozdítani törekednek. Ily nemes gond dagasztá keblét a lelkesíti pályán izadozó nemes érzésű valódi ember barát nagytiszteletű Csikozmási lelkész Mártonfi János úrnak."

Előljáróban meg kell jegyeznünk, hogy az alapítvány kibővítését megelőző időben már 1844-ben és 1845-ben 500-500 forintot adományoz az iskolának. Ennek alátámasztására idézhetjük a két köszönőlevelet:

"Alatt irtuk adgyuk tudtára, és örökös hálás emlékeztetere mind mostaniaknak mind ezután következő ivadékaiknak miszerint Csikozmási buzgó lelkész nagytiszteletű Mártonfi János úr jó emlékezzel viseltetvén irántunk, szülőte földjén, az őz Hargita torkában sinylőddő lakosok iránt, atyai szívén hordozva magzatjainak célszerűbb neveltetésüket, hogy azok a többi székely rokontól el ne szakadjanak folyó év április 28-án elemi iskolánk számára 500 váltó forintokat hatszáz darab ezüst huszasokba kegyeskedett örökös alapítványul ajándékozni oly feltétel alatt, hogy ezen kegyes alapítványt soha senki más célra amint tettetett fordítani ne merészelje mely szivesséért és munkás szeretetértjő tevőnknek boldog életet kívánunk s jelen sorainkban becses emlékét háládatlan-ságunk jelölő örökíteni törekedtünk.

Írtuk Sz Oláfaluban április 28-án 1844."
"... midőn jótékonyágát tovább is folytatandó, ez évben újból elemi tanodánk növendékei számára 500 ezüst forintokat

sziveskedett ajándékozni. Ezen jegyzőkönyvbe iktattuk jötevőnknek legbecsesebb emlékét, kegyes Alapítványaink megőrkítése tekintetében, hogy ami még meg nem született ivadéki is mindenkor háladátsággal emlékezzék róla és buzgó könyörgéseikben az Isten kegyelmébe ajánlani el ne mulassza.

Írtuk Szentegyház Oláhfalu 1845 május 15-én."
Nemcsak az iskolát, hanem a tanítókat is támogatta anyagilag:

"Alatt irt nem kevés lelki vigasztalással tapasztalván, hogy a Szentegyház Oláhfalvi iskola Tanítók pontosan izdokodnak azon említett nemes megye, mint Szülötte Falumnak mindkét nembeli ifijait az erkölts, és keresztény tudomány pályáján vezér- leni és oktatni.

Ebbéli szorgalmuk évenkénti jutalmául 200 ezüst rf alapítványt tettem...mindig csupántak a fenn irt Szentegyház Oláhfalvi iskola Tanítók egyenlő osztállyal használják. Kik is hogy egyszersmind bár a közelebb lakó hívek sarjadékira nézve nyári hónapokban is, melyben legnagyobb alkalm az azok romlására, kisedővök lenni igyekezzenek, forró szeretettel kérem. 1844 év április 28-án."

1855-ben pedig az építendő új iskola részére, és Vargha Sándor helyi lelkész kérésére 600 forintot ajánl fel és ki is fizeti.

Mіндеzen nagyszerű adományok "megkoronázása" képpen 1860 május 12-én kelt.

Alapító Levélben a Szöcs Mihály-féle alapítványi tőke növelésére a következő ajánlatot tette:

"...Ugyan azért, hogy a Szöcsiana fundatio eredeti rendeltetésének családunk irányában megfelelőhessen a 787 ezüst forint 24 krt 1500 pengő forintra sajátomból ezennel kiegészítem 712 forint hozzáadásával, mely ausztriai Bécsben teszen 748 fr 23 kr következő feltételek mellett: hogy

1. Ezen általam kiegészített alapítvány ezután Szöcsiana-Mártonfi név alatt kezeltesék

2. Életem napjaiban, csakis az általam, halálom után pedig családunk értelmesebbjei (az Sz Oláhfalvi Lelkész Úrral egyetértve)jatal ajánlom vérrokon ifiú élvezhesse

3. Ezen kiegészített alapítvány évi kamatján mindig nevelkedjék a Székely Udvarhelyi R. Cath. Növeldeben egy Sz. Oláhfalvi b.e. Szöcs Józseftől (ki az első alapító Szöcs Mihály édes atyja volna, és ugyan odavaló b.e. Márton Györgytől, ki édes atyám volna) mind fiu mind leány ágon leszármazó ifiú."

Ezen alapítvány támogatási lehetősége nem szűkül be a családi keretek közé, hanem az eredeti célkitűzésnek megfelelően mások is részesülhetnek jól meghatározott feltételek mellett:

"...s ha ilyenek nem lennének (mármint rokonok) kizárólag a Sz Olhfiaknak jusson osztályrészüil, -azon szoros kikötés mellett, hogyha az írott ifiak nem lehetnének a tanulmányokban kitünő jelesek-küloböznvén a' talantumok, legalább közepesek, de az erkölcs és ájtatosságban minden esetre jelesek legyenek, és ha magok viselkedésben meg kezdenek romlani, és több intés után sem térnek jó útra, a jó tetemény élvezéséből zárassanak ki s más reményű ifiaknak szegessék meg a kegyelem kenyér."

Józan gondolkodásra vall, hogy a fent említett alapítvány nem a családi származást részesíti előnyben, hanem a tehetséget. Az alapítvány komolyságát és jövőbeni biztonságát szolgálja az Alapító Levél utolsó kitétele: "Valaki ezen fennebb nyilvánított istenes szándékot alapítványunkra vonatkozólag

**Oláhfalva- Látkép a nagyhídról
(Borosék-féle fogadó 1908-ban)**

megváltoztatni, s más célra fordítani merészelné felelőssé maradjon Istennek ítélőszéke előtt."

Az előbbieken felvázolt támogatások és alapítványok ösztönzőleg hatottak a közösség viszonyulására az iskolához, mert az 1868 főesperesi látogatás alkalmával „Vargha Sándor Úr a Szent. oláhfalvi elemi iskolát, a templomot és megyei épületeket megvizsgálván... általában teljes meglepedését nyilvánította."

1872-es évben bejegyzett javítási tételekben a 29-es "Az iskola előtt lévő tornácának gazdái"-t, míg a 30-as "Az iskola tornáca előtt levő két grádius gazdái"-t említi.

6. A polgárosodás "göröngyös útjai" az első világháborúig (1868-1918)

1868 és 1974 között két probléma köré csoportosult a szentgyházasfalusi iskola története:

1. Az 1868-as iskola törvény az iskolalátogatást kötelezővé tette. Így megnövekedik az iskolába járók száma s a meglévő régi iskola szűknek bizonyul. Tehát új iskolát kell minden áron építeni.

2. A polgárosodás „liberális szelleme” hatással van a vidéki iskolák helyzetére is.

1868-ban a már fentebb említett Mártonffi Jánosféle 600 forintos adomány új iskolaépítésének céljaira történt. Az iskola építésének problémája élénken foglalkoztatta a közösséget. Sok vita és nézetkülönbség, a tervezés körüli huzavonák az 1876-os megyegyűlésen csúszosodtak ki. A gyűlés határozatában a következő pontok szerepeltek: "Oláh-falu város tanácsa tekintetbe véve: 1. a helybeli népiskola célszerűtlenségét; 2. a tengerők nem elegendőségét; 3. népünk nyomasztó szegény helyzetét múlt 1875 év november 25-én 10 sz. t.jk. alatt az állami tanfelügyelőséghez folyamodott a célból, hogy népis-kolán változtassék át államira, miután a fent felsorolt okok miatt önerőből a kor kívánalmaihoz mért néptanodát építeni és tanerőket előállítani s javadalmazni nem képes."

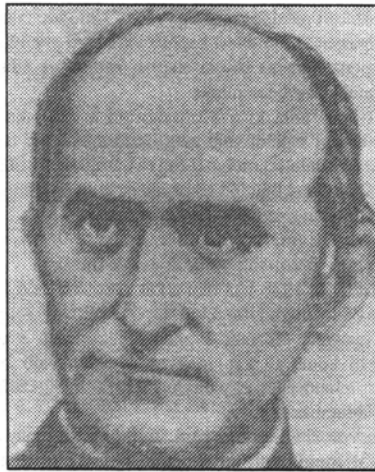
A kiküldött püspöki biztos "rövid, de velős megnyitó beszéde után hathatós érvekkel bizonyítja az iskola elköszítéséből származó bajokat." (lásd harmadik napirendi pont). Ennek hatására a következő határozatokat hozták: "Míg minden utat és módot meg nem próbálunk, addig népiskolánkat mint katolikus jellegűt megővjük; amit önerőnkől megtehettünk megteesszük; de újjólag kérjük a püspöki megbízott urat, hogy ügyünkben minden lehető lehető leghamarabb megtenni szíveskedjék, az építéshez szükséges anyagot megadjuk, de az építés költségei és a tanítók fizetése fedezését önerőnkől hordozni képtelenek vagyunk, ebben segédkezést kérünk."

Ugyanakkor a jelenlévő polgármester indítványozására alakul egy bizottság, amely kidolgozza a tervezetet az iskola építésére, kántor és két tanító fizetésére. A bizottság megtartotta az első értekezletét, bár elütt nézetek voltak az iskola épületét illetően. "Nem lehet a dolgot oda csigázni, hogy akadémiái palotát állítsunk, melyet a keresztült utazók bámuljanak", hanem a helyi erőforrásokat kihasználva egy kőalapon nyugvó és méreteiben szerény fából készült épület legyen. Ezt a jegyzőkönyvet felterjesztették Öccellenciájához, Fogarassy Mihály püspökhöz, aki 250 forint segélyt ígért az iskola felépítésére. A jelenlévő Ugron Lázár úr is ígér 250 forintot és a fedéshez cserepet (kínek a fiára, Ákosra, a múlt évi választáson az oláh-falviak szavaztak).

1877 május 1-től, Császár Károly személyében, új lelképásztor érkezik az egyházközségbe, aki az előbbi vitákat megoldotta.

1879 december 3-án írt levelében Fogarassy Mihály püspök Úr komoly és megvalósítható tervet kér, az ő ajánlata is az, hogy a helyi erőforrások kihasználásával (fa, kő, főnyeny) az építés költségei csökkenthetők és "elég jó lenne, ha az iskola épületet kőalpra fából terveztetik" (3691/1879sz. leirat - Plébánia levéltár szám nélkül /1879).

1881 február 13-ára Szabédi György építész elkészíti a költségvetési tervet és a beszerzendő építőanyagok mennyiségét. Előlegbe, hogy a munkálatokat kora tavasszal elkezdhesse, 1260 forintot kér. Az építési munkák elég gyors ütemben haladtak, mert 1881 okt. 21-én Demeter Endre

Mártonffi János

székelyudvarhelyi esperes már a befödésről érdeklődik:

„Nagyontisztelendő plébános úr!

Arra kérem legyen szíves engem visszatérő postával értesíteni afelől, hogy: be van-e már fődve az iskola vagy nincs? ez utóbbi esetben fíretéve minden mellékes tekintetet azonnal intézkedjék, hogy a vállalkozó terhére az épület befödessék, s amit csak tenni lehet a vállalkozó mulasztásából származott bajok helyrehozassanak, -a szerződés nem azért kötött, hogy bárki is annak tartalmát büntetlenül fitymálhassa. Elég hátramaradást szenvedtünk már többet nem nézhetünk el!"

1881 december 5-én Császár Károly elmegey Csikrákosra s már a munkája összegezése képpen a Domus Historiában ezt írja: "Én - Istené legyen a dicsőség megoldottam a kérdést. A megoldás mikéntjéről egész íveket lehetne beírni, azonban erre sem időm, sem kedvem, megvan minden iromány "az akták" között s ott meglehet olvasni, s ha az eredményről lehet következtetni az előzményre minden lehető kellemetlenségek elviselése után rámutatok az ujon épülő iskolára s megnyugodva önérettelt mondom: ime fáradságodnak nagyszerű eredménye."

Az előzőekben vázolt "nehézkösen haladó" iskolaépítési folyamatban döntő szerepet játszott az a tény, hogy ebben az időben egyre nagyobb teret hódít a liberalizmus (ez általános korjelenség).

Fennállott a "veszély", hogy az újonnan építendő iskola ha állami támogatást igényel, akkor meghonosodik benne a „tűbzúgón” értelmezett és erkölcsi veszélyeket rejtő "szabadosság elve". 1874 szeptember 22-én Daniel Károly polgármester házában volt Urváry Lajos Oláfalva város országos képviselője, Lázár Mihály városi főispány és a helybeli két lelképásztor. Élénk vita folyt a kérdéssről, egyértelmű és világos volt a két főúr véleménye, hogy: "...csakis a papok okai annak, hogy a liberalizmus eme nagy vívmánya Oláfaluban meg nem honosulhat, pedig Oláfalva az által lenne naggyá és dicsővé, s népének szegénysege gazdagsággá változna."

De minden józan gondolkodású ember is könnyen megállapíthatja, hogy ezek hiú ábrándok. A jelenlévő plébános mérlegelésre szólítja fel a főurakat:

"Szegény Oláfalva! te idáig nem léteztél, nem voltál a föld kerekéségén, nevedet nem találhatni föl Erdély mappájában, de már jövőben "leszsz". Tehát "Oláfalva nem volt, hanem lesz." El van véve a nagy Széchenyitől a dicsőség, hogy nem ő találta fel e mondatot. De mit eredményez a közös iskola Oláfaluban? Sok mindent. A nép oly felvilágosodottá lesz, hogy a sötétségben is minden gyertya nélkül látni fog; a jövő ivadéki többé nem fog az erdőben tőkét vágni, hanem önkénytelen melegítő szobákban kénye-kedve szerint olvasandja az olcsó lapokat; nem fog ezután deszkájával városról városra barangolni, legfeljebb ha mint inženieur fog utazni, mi több vámadot sem fog fizetni sem egyik sem másik város gazdag zsebébe; a legkisebb iskolás gyermek is ezután oly okossá lesz, hogy az ég myrád csillagait nevékőn fogja szólítani, jobban ismervén ezeket mint édes apjának bárányait és juhait; a gyermekek szemei jövőben a napba is minden

sérelem nélkül be fognak pillantani anélkül, hogy zwickert vagy okulárét (vulgó pápaszemet) használnának; s felfogják fedezni, hogy csakugyan a napon túl létezik a valódi boldog hon; egyszerű oly okossá, ügyessé, felvilágosodottá lesz az ember, hogy a sötét földgömbön bármi ember fiának lámpája elhomályosuland"

A továbbiakban felhívja a figyelmet arra is, hogy a valláserkölc nélkül az oktatás nem célravezető: "Mit akar tehát a mai liberális korszellem? nem egyebet, mint Jézus egyházát ledönteni pedig mondva vagyon: "Portae inferni non praevalerunt adversus eam", ("A pokol kapui nem vesznek erőt rajtad".) Ezen isteni ígéret lelkesít minket: ez az oka, ha mi mindenkinek kedvében nem járhatunk. Nem is lehet másképp; hisz ha népboldogítók akarunk lenni akkor ápolnunk kell a nép vallásosságát; mely nélkül erkölcs nem létezik, nem is létezhetik. Rontsuk csak le Isten törvényeit hová lesznek ez esetben az emberi törvények, melyeknek amazokból van erejük?"

Ez az időszak sem mentes a tanító hiány kérdéséről. Mindig is probléma volt megfelelő oklevéllel rendelkező tanítókat kapni az alacsony fizetés miatt. Baráczy Albert lelképásztori működésének kezdetén kérésrel fordult Simon Jukundián csiksomlyói "tanító képezde" igazgatójához, aki azt válaszolta: "a kevés számmal abszolvál ifjak miéknél jövedelmezőbb státiókra akadtak. "Ideiglenesen kápolnáfalvi Lőrincz Mózeset választotta meg a megyegyűlés altanítói minőségben. Alig két heti tanítása után megbetegedett és így a plébános öccse B.S. vállalta el ingyenesen a tanítást. 1875 aug. 18-án új tanító érkezik: Orbán Mihály. A Milleneum évében három tanítói állást, 97-ben négy tanítói állást töltenek be: Ambrus Ferenc kántortanító, Baka Antal, Hozó János, Helyei Gabriella.

A századfordulón új tanítói lakás épül két tanító részére, az iskolákat pedig ezekben az években folyamatosan javították, alakították.

1908 január havától kanyaró miatt egész évben szünetelt a tanítás, így minden évben megrendezett záróvizsga ezidén elmaradt.

1913-ban Hozó János tanító neve mellett újjak jelentek meg: Bakó Károly (6 kántortanító), Bálint Dezső, Márton Juliska.

A háború érezteti hatását, a férfi tanítók bevonulnak, így 1915 tavaszán a 350 tamköteles gyermek egy tanítónőre marad. Szerencsére a tanfelügyelő Berényi Margit szentkeresztbányai tanítónőt küldi kiegészítőül és Pap Albert lelkész is osztályt vezet, "hogy a tanügyi szekere kátyuba ne kerüljön."

1916-ban az iskola teljes felszerelése megsemmisült, az ellenség kórházat szervez benne, "erre használja a kűzészor a mi katonaságunk is. "Számavételkor: „összetört padok az udvaron, szekrények összetörve, az Ifjúsági könyvtár széthordva."

1917 márciusában egy igazi haditanév veszi kezdetét. Rövid idő alatt a tanításban nagy eredményt nem lehetett elérni hiszen az egyedüli felszerelést a sebítben összetakolt padok képezik s az iskola látogatás sem a megfelelő.

1918-ban hazaérkezett tanítók, "Bakó Károly k. tanító mint rokkant, Hozó János is jobb lábfejen amputálva" is tanítanak, Bálint Dezső bal karját veszítette a háborúban, de ő is beosztást kap. Az osztályok túlszűfoltak, de így is vannak mulasztók, akik otthon a családfo hiányát próbálják pótolni, "ha egyébbel nem, jóakarattal". Bálint Dezső a komáromi tanfelügyelőséghez kerül, Márton Juliskát Csikszentkirályra helyezik. Helyükbe csak egy tanítónő, Kónya Etelka kap a szentgyházasfalvi iskolába beosztást. Később ide kapta a kihelyezést Szent+Bányáról Berényi Margit tanítónő is. Ez évben az iskolai tanévet az I-III osztályban szept. 22-én, míg a IV-VI osztályokban okt. 4-én kezdték.

Nemcsak a háború zavarta meg az oktatás menetét, hanem "Ez év októberében a "spanyol nátha" címen új járvány lépett fel falunkban", így az oktatás most is szünetel hat héten át.

7. Viták, gondok, küzdelmek a két világháború között 1918-1948

A két világháború között az iskola ügyet minden túlzás nélkül lehet "kálváriának" nevezni. 1920 jun.

4-én a trianoni Békeszerződés értelmében Erdélyt Romániához csatolták, a magyarság kisebbségi sorba kerül. 1924-es elemi oktatási törvény, 1925-ös magánoktatási törvény célja volt megteremteni az egységes állami oktatást, s ezzel párhuzamosan lecsökkenteni a felekezeti iskolákat a "küzdőtérrel".

A román kulturpolitika irányítói kezdettől fogva felismerték a felekezeti oktatás rendkívüli jelentőségét a magyarság nemzeti öntudata szempontjából, s ezért mindent elkövettek, hogy azt tönkretegyék és a magyar tanköteleket az állami iskolába kényszerítsék.

1921-ben az erdélyi római katolikus Status alapjának birtokait államosították. A pénzválság elsodorja az iskolai alapítványokat (valószínűleg ebben az időben szűnt meg a Szűcs-Mártonfi Alapítvány a székelyudvarhelyi gimnáziumban), a felekezeti iskolák fenntartása a hívekre maradt. Ezt a szándékot 1925-ben törvénybe is iktatták, amely magániskolákká nyilvánította a felekezeti iskolákat.

Ebből az áldatlan helyzetből következett a majdnem két évtizedig tartó állandó "hercehurca". Bár kemény viták voltak, más helységekől eltérően itt a magyar nyelvű iskolaoktatás folyamatos volt.

De nézzük csak a tényeket sorjában.

A tanítók fizetése egyházközségi és egyházmegyei segélyalapról áll össze. Ezek néha nem érkeznek időben, sőt ráadásul az állami iskolákban maximalizált fizetésekhöz mérik az igényeiket. Furcsa módon ezen követeléseiket "állításuk szerint a hitközségen vagy a Püspök úron akarják per útján behajtani" (1921 D.H.), még ugyanebben az évben. „Mai kor vérharcához szívszerű sztrájkhoz folyamodtak. A remélt célt nem érték el, mert ugyan a tanügy fontosságát megértő szülők rokonszenvét megnyerték, de a legtöbben örültek úgy vélekedve akkor a kirótt iskola fenntartott díjat nem kell megfizetniük.” Négy nap múlva a sztrájkot önként befejezték.

Az előzőekben említett fizetési problémák bár léteztek, de nem jelentette azt, hogy az iskola épületekben a szükséges karbantartási műveleteket elhanyagolták volna. 1919-ben a háború alatt megromlott tanítói lakást kijavítják, fedélzetét megújítják. 1921-ben külső és belső meszelést is elvégzik. A külső renoválást megfizeti Máthé Ágoston udvarhelyi kőművesnek, de az iskola belső meszelését az asszonyok köz munkájába végezték.

1924-ben "a hitközség 36 darab iskolapadot készített a hitközségi áldozatkészsége foytán".

1936-ban az egész iskola fedélzetét kicserélték csikpálfalvi Lázár Ernő építész vállalkozó irányítása mellett.

A felekezeti iskola "létért való küzdelmét" nagyban befolyásolta az erőszakosan teremtett "versenyhelyzet".

1923-ban a gyár szomszédságában megalakul a helység első román nyelvű állami iskolája, 1928-ban Felszegen szeptember 1-től "Tamás Dénes - Toth Antiné tulajonát képző házat kibérelte a községi bíró-jegyző és beállott hamarabb 12, később 8-6 növendékkel, kinek tanítójukat Szőke Mihálynak hívták."

1931-ben megalakul a román óvoda, a két első tizből az óvodaköteleseket hivatalból beirták.

1936-ban az állami iskola építése egy érdekes "kényszerhelyzetből" fakadt. „A megnövekedett tanuló létszámot a meglévő kat. Iskola nem tudta befogadni.

.....uj iskola építése ekerülhetetlen. Elhatározta a közbirtokossági tanács, hogy akkor amikor a politikai község részére saját pénzén képező erdejéből kiszakított faanyag felhasználásával állami iskolát épít". A mai főt melletti iskola elődjéről van szó.

Az ekülnített és felépített állami román nyelvű intézeti épületekkel még nem ért véget a "nyomás", mert a kat. iskolák állandó zaklatásoknak voltak kitéve.

1922 jan. 18-án román állami tanfelügyelő először látogatja meg a kat. iskolát. Fura módon a tanítók működésével meg volt elégedve, de az iskola fenntartó ellen kifogásokat emel pld. "tananyag beosztása nincs meg, miért vannak csak magyar nyelvű nyomtatványok, miért használnak magyar közoktatási minisztérium által jóváhagyott tankönyveket". Fájdal-

mas az akkori pébános megjegyzése: "Akié a hatalom, azé az igazság". Büntetést kaptak a hiányzó gyerekek, amely pénz nem az iskola alapba, hanem az állami adóhivatal kasszájába ment.

1931-ben "adta ki a Minisztérium a kat. iskolák nyilvánossági jogától való megfosztásáról szóló dekretumot (rendeletet) melynél fogva katolikus iskolánk csakis államilag kiküldött bizottság előtt elvégzett vizsgáztatás folytán nyerhetne érvényes bizonyítványt." Ellenben az állami iskolánál minden különbözőbb vizsgáztató bizottság nélkül évegezhettek a vizsgáztatást". Sőt 1938-ban már a kat. iskolába való beiratkozás is bonyodalmakkal jár "az állami román iskola igazgató előzetes engedélyéhez akarta a tanfelügyelő kötni a kat. magyar iskolába való beiratkozás lehetőségét, egy ugynv. "Dovada" (igazolás) kellett láttamozzon."

Nem volt ritka eset az sem, amikor a kat. magyar tanítókat megfélemlítették, sőt "horribile dicto" (borzalommal mondvá) Barabás Áron kántortanító nemcsak kollegái és lelkipásztora ellen áskálódott, hanem a "hatóságokat folyton informálta mindazon dolgokról, melyeket iskolánk biztosítására tervezte-tünk." (1928 D.H.)

De a tantestület többi tagja vállalta a "kemény harcot", minden támadás és személyi ellentét ellenére: Hozó János, Bakó Károly, Berényi Margit, Donáth Gyula, Tekár Róza, Zitzmann György, Ambrus Gábor, Oláh Anna, Sebők Béla.

Sajnos a két iskola tantestülete közt mindjárt kezdetben nem a legjobb viszony volt. „Az állami tanítók csak másodrangú állampolgároknak nézik a kat. iskola tanítóit. Ezek viszont hangoztatva, hogy milyen hasznos kultúr munkát végeztek nehéz körülmények között, nem engednek beleszólást dolgokaikba és minden irányítást a maguk részére követelnek." (D.H.)

Rá két évre az "Ellentétek kiküszöbölése végett megegyezés történt az állami iskola, ill. a kir. Tanfelügyelő Urral, hogy az iskolaköteles növendékek közül I-IV. osztályos növendékek a kat. iskolába járnak, míg az V.-től főfelé az államiba." 1943-ban már olyan iskolaszéki jegyzőkönyvet lehet találni, ahol a két iskola tantervi közösen tartják a megbeszéléseiket.

A "magyar viág" áldásai között lehet emlegetni, hogy: "Iskolánkat Nyergesujfalu iskolás növendékei "Testvér" iskolának választják és az évről-évre mindez fogalmazás és levelezgetésekből áll, mit a kis növendékek küldenek válaszként a hozzájuk érkező írásuk."

"Ez év krónikájánál meg kell említenem azt is, hogy itteni viszonylatban tehetősebb családaink igyekeznek a gyermekeiket középiskolába adni. Szeptember folyamán 21 gimnazista növendék került a középiskola padjai közé. (valószínű a csikszeredai és a székelyudvarhelyi gimnáziumról van szó).

A szegényebbek idehaza igyekeznek tanulni, mint polgári iskolai magántanulók. Főképp ez utóbbiaknál nem annyira az urhatnáság, mint inkább ipari és kereskedelmi pályákon való elhelyezkedés a cél. Pogári iskolai magántanulók száma 37." (D.H. 1941)

Azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy bármennyire is "kecsgető" volt a helyzet az ifjúság továbbtanulását illetően, azért keményen dúl a háború és az iskolát sem kerüli el a hadviselés. Május elején: "községünk határáon erődítési munkálatokhoz kezdtek. Iskolánk fele részét lefoglalták, "és júniusban" az egész épületbe beköltöztek azzal a bejelentéssel, hogy a tél beállta előtt nem is számíthatunk az épületre és az iskolai év rendes megkezdésére." (D.H. 1943)

1944 aug. 23-án bevonul a román hadsereg és újra elkezdődik a "kisebbségi lét szorítása", aminek nagy "vívmánya" volt, hogy 1948-ban teljesen megszüntették a felekezeti oktatást és ezután az állam diktálta a neki "célravezetőbb kultúrpolitikát".

Első lépés 1945 szept.14-én tartott „iskolaszéki gyűlés jegyzőkönyvében” Nemzetnevelési Minisztérium 227.018/1945 sz. rendelete alapján az Állami Coeducatios Magyar tannyelvű algimnázium megszervezéséről döntenek "Vajon e döntés minden kényszerből mentes volt?

Az államosítás tényére vonatkozóan a plébánia Domus Historiájában nincsen anyag, de az akkori nemzedék és a mai emberek számára fontosnak tartjuk, hogy felelevenítsük a plébánia levéltárában található Püspöki leiratok szövegének kivonatos ismertetését a "tisztán látás céljából".

554/1948 gyulafehérvári Róm. Kat. Püspökség körlevelében Márton Áron Püspök Úr tájékoztatja a plébániákat és a Kerületi Tanfelügyelőségeket, hogy a Román Népköztársaság Alkotmánytervezetének 28. szakasza a következőket mondja ki: "Egyetlen vallásos közületnek vagy felekezetnek sincsen joga általános jellegű tanintézeteket nyitni vagy fenntartani, hanem csak a vallásos kultusz személyzetét kiképző különleges iskolákat az állam ellenőrzése alatt."

1948 március 16.,17.,18-án a kat. főpásztorok Emlekiratban (Memorandum) fordulnak a Presidium Nagyméltóságú Elnökéhez, a Miniszter Elnök Úrhoz és a Kultuszminiszter Úrhoz: "Kérjük a kultuszok és a szerzetesrendek számára annak biztosítását, hogy általános jellegű tanintézeteket nyithassanak és fenntarthatassanak. Hasonlóképpen kérjük a vallásos tanítás biztosítását minden fokú és jellegű iskolákban, valamint annak biztosítását, hogy híveinket a hadseregben, polgári és katonai kórházakban, árvaházakban javítóintézetekben és fogházakban.. stb., lelki gondozásban és vallási támogatásban részesíthessük."

A továbbiakban szóvá teszi a Püspök Úr, hogy a Magyar Népiszövetség (Kacsó Sándor elnök) a hitvallásos iskolák megszüntetése mellett foglal állást.

Érdekes módon elképzelhetőnek és kivitelezhetőnek tartják a Főpásztorok, hogy a hitvallásos iskolákat államosítják, de abban bíznak, hogy az ingó és ingatlan javak az egyház birtokában maradnak, így az iskolajavak átengedése ill. bérbeadásáról csak az Egyházmegyei Hatóság rendelkezhet.

" - 4 p. Katolikus hitvallásunk és meggyőződésünk szerint valljuk, hogy az egyháznak a természetjog alapján és kifejezett isteni küldetésből kötelessége a tanítás. Ezen kívül hitvallásos katolikus iskoláink fennmaradását nemzetközi szerződés az Apostoli Szentszék és Románia közt 1927 máj. hó 10-én megkötött konkordátum biztosítja. Teljes bizalommal várjuk ezen biztosított jogaink érvényben maradását."

Az egyházmegyei Hatóság megkerülésével a Közoktatásügyi minisztérium 166, 369/1948 sz. rendelete kéri az egyházi iskolák ingó és ingatlan vagyonának levéltárát. A püspök Úr rendelkezése, hogy a leltárakra írják a következő szöveget: "A jelen leltárban feltüntetett mindennemű vagyon a .../szentgyuházafalvi/ róm. kat. egyházközség, gyulafehérvári róm. kat. egyházmegye tulajdona és az azok fölötté rendelkezési jog a tulajdonos egyházközségek és az az egyházmegyei Hatóságot illeti meg."

Ez azonban vékony "vigasztalásnak" tűnt azzal a reménnyel, hogy ha majd a jövőben vissza kell követelni legyen rá jogcím és írásos dokumentum.

A fenti körlevélben vázolt remények sajnos meghiúsultak még ugyanabban az évben, aug. hó 3-án, amikor az ország területén működő hitvallásos és magániskolákat állami iskoláknak nyilvánították a törvényben. Minden ingó és ingatlan javak melyek tanügyi célokat szolgálták az állam tulajdonába mentek át.

A vallásos és hitoktatást nem engedélyezik az oktatás keretei között.

Pioníratás - 1982

8. "Szocialista eszmék sodrásában" 1948-1989-ig

1949 és 1956 között beindul egy ipari szakiskola a volt állami iskola épületében bányász, öntő, lakatos és villamossági osztályokkal s a bentlakás a kultúrotthon mellékhelyiségeiben. Első igazgatója Stemmer József, aki a beindításkor emberfeletti erővel dolgozott. Az első évben a bentlakás Homoródfürdőn volt. Második évben kihozták a volt közjegyzői és banképületbe, majd a harmadik évre átalakították a kultúrotthont szűkségmegoldással bentlakásnak. A bányász osztályokat pedig a faluból levítették a Bányatelepre bentlakással és iskolával is. Stemmer József után még igazgatói voltak Csog Mihály öntőmester, Svella Dezső lakatos-esztergályos mester és Csíki János kohómester. Az oktatásért felelt Ferenczy Lajos tanár. Az ipari iskolát 1956-ban felszámolták arra való hivatkozással, hogy a fenntartását az üzem nem tudja megoldani. A másodéves tanulókat pedig osztályonként áthelyezték egyet Brassóba, egyet Tordára, egyet Marosvásárhelyre. 1948-1956-ig mintegy 600 szakmunkást nevelt az ipari szakiskola.

1951-től a felszegi részen is megnyílik egy alsótagozatos iskola a kocsmá épületében. Ettől az évtől napjainkig I-IV osztályok működnek párhuzamosan Felszegben és Alszegben. Az iskolatörténet további fejezeit az élő tanúk beszámolóiból követhetjük nyomon a Hírlap további oldalain.

Összeállították Portik Bakai Sándor plébános és Szabó Enikő tanítónő

Az ötvenes évek iskolája

Máréfalvi otthonomban keresett fel ifjú Haáz Sándor zenetanár s megkért, hogy idézzem fel emlékeimet, ismereteimet a szentegyházfasfalvi iskolával kapcsolatban. Főleg azokra az évekre volt kíváncsi, amikor ebben az iskolában tevékenykedtem.

Én 1951-ben végeztem el a Kolozsvári Bolyai Tudományegyetemet, és magyar szakos tanárként érkeztem Szentegyházfasfaluba, ahová szeptember 1-én kineveztek igazgatónak. Életem, életünk a feleségemmel, Lukács Piroska tanítónővel 1960. szeptember 1-ig kötődik Szentegyházfasfaluhoz, az iskola életéhez.

Most főképp az emlékeimre alapozva beszélhetek az akkori éeményekről és Szentegyházfasfalui akkori viszonyairól.

Alaposabb kutatást akkor az egyházi levéltárban nem végezhetünk, mert tiltották a szorosabb kapcsolatot a helybéli plébánossal, aki szívesen segített, ha az iskolára vonatkozó adatokat kértünk, de ő is úgy látta (Erdélyi András plébános), hogy nem tanácsos abban az időben ezekkel a kérdésekkel behatóan foglalkozni.

Az összegyűjtögetett gyér adatokból úgy tájékozódtam, hogy a templommal szembeni iskolát 1892-ben építették. Valószínű, hogy az egyház levéltárában már a pontos adat birtokába lehet jutni. Kezdetben öt tanterem épült és egy igazgatói lakás.

1922-től az iskola 7 osztályos lett és öt tanerő tanított. Véleményem szerint már ez is mutatja, hogy népes iskola volt abban az időben, mert a legtöbb faluban általában 3-4 osztály is járt egy tanterembe. Mi is Máréfalván a 30-as években 50-60-an zsúfolódtunk össze egy osztályba.

1925-ben megnyílt a román állami iskola a Demeter féle lakásban, majd 1928-ban a felszegi kocsmát elvették és ott is állami iskolát létesítettek.

1936-1937-ben építették a főút mellett a román állami iskola részére az épületet, ahol most az új iskola épülete áll. A felekezeti iskola a templommal szembeni épületben működött, vele szemben volt egy épület, amelyben berendeztek egy osztálytermet, és a segédtanítónak lakást is.

Ebben az időben a tanítók voltak Hozó János (igazgató), Berényi Margit, Bakó Károly. Valószínű, hogy az egyházi irattárban mások is szerepelnek, én csupán azokat jegyeztem meg, akikre azokban az években, amikor ott dolgoztunk, a lakosság szeretettel emlékezett. Berényi Margit még élt akkor, vele többször beszélgettem. Tudomásom szerint 40 évig tanított Szentegyházfasfaluban. Az emberek véleménye szerint (akik tanítványai voltak) pontos, igényes és nagy tudású tanítónő volt.

1940-1944 között az iskola 8 osztályos lett, ahol minden osztályt külön tanító tanított. Felszegben akkor nem volt iskola.

1945-49-ig egységes gimnázium működött a főút melletti épületben, az I-IV. osztály a templom előtti épületben volt elhelyezve.

1949-ben a Bányászati és Kohászati Szakiskola Homoródról átköltözött Szentegyházfasfaluba, így a 7 osztályos iskola összeszorult a templom előtti régi épületbe és a volt kántori lakba - a templom és a paplak között

folytatás a 6. oldalon

"1946-ban jöttem ide"

A szentegyházfasfalvi iskola legrégebbi, ma is élő tanítónője Szabó Erzsébet, mindannyiunk "Böbe nénije". A szöttesek, hímesek kitűnő szakértőjét mindenki ismeri, nyugdíjazásáig iskolánk egyik legrendszerezesebb lelkes pedagógusa volt. Amiről mi, ifjabbak kevesebbet tudhatunk: a pályakezdés buktatói a századközépi rendszerváltásos-zűrzavaros időszakában. Így mesél ezekről az időről Böbe néni:

- 1946-ban jöttem ide tanítani. Mivel zárdába jártam iskolába, a püspökség felekezeti iskolai tanítónőnek (a templommal szembeni "középső" iskolába) helyeztek ki. Ez pontosan 1946 december 1-én történt, rövid kéthónapos barackosi gyakoromságom után. '47 őszén mentem férjhez az akkor katolikus kántortanítóként működő Szabó Alberthez le a Bányára. (Ő akkor tért haza a fogságból, testvére itt pap volt, kapott hát munkahelyet). Legkedvesebb élményem az akkori időkből, hogy a helyi ifjúsággal fogadtuk Márton Áron püspököt idelátogatásakor. Behívatott, személyesen meg is dicsért a fiatalok szép énekléséért!

A felekezeti tanításkodásomnak úgy lett vége, hogy a megerősödött kommunista hatalom 1948-ban államosította az iskoláinkat. Igyekeztek szétszórni a hivatásos felekezeti tanítókat. Minket, katolikusokat akkor Almásra helyeztek, unitárius vidékre. Oda is költöztünk (akkor nem lehetett "ingázni", nem voltak járművek...). Jó közösséget találtunk, rögtön az ifjúság élére álltunk. Kitűnő tánc csoport alakult, Berci bácsi (férjem) Bukarestbe vitte őket szerepelni egy fesztiválra, ott díjat nyertek, nagy híre volt... Erre visszakértek minket ide, Szentegyházfasfaluba. 1950-től megint itthon voltunk. Az akkori igazgató, Deák Pista, az uram paptestvére és az én "kulák" besorolásom miatt rengeteget piszkált. Gyűléseken rendszeresen felrótta, szemünkbe vágta származásunkat. Emlékszem, hogy az egyik gyűlésen az uram úgy felbőszült emiatt, hogy egy székkal agyon akarta ütni a direktort. Alig lehetett megfékezni, kis híján botrány lett a dologból. Ezek után 1951 szeptemberében nem volt maradásunk, kérésünkre Lukács Domokos főtanfelügyelő elhelyezett innen. Elhagytuk Nagyfalut.

Nyikómentére, Kobátfalvára költöztünk, majdnem 15 évig ott tartózkodtunk. Szívünk mindig visszahúzott, nagyon szerettük Szentegyházfasfalut, a helyi népművészeteket, embereket. 1964-ben, Deák Pista halála után visszajöttünk, Berci bácsi biológia-kémia szakra, én pedig tanítónőnek.

H.S.: Hogyan történt az iskolák államosítása?

- '48 szeptemberében egyik napról a másikra (ha jól emlékszem, éjszaka kopogtattak az aktivisták) kézbesítették a végzést. Átvették az épületeket, a leltárt, másnap mint állami iskola működött, az egyház helyett a tanfelügyelőség parancsolt. Nem volt felhajtás, csendben zajlott le az egész, a nép jóformán észre sem vette. Tulajdonképpen senki sem tudta, hogy mi is következik. Sokan azt hinnék, hogy helyesen cselekednek. Évek múlva derült ki, hogy a kommunista rendszer hazugságon alapszik, hamis illúzió volt.

H.S.: A beiskolázási állapotokra hogy emlékszik vissza?

- Az elemi iskola mindig kötelező volt a falusi gyerekek számára. De a felszegiek közül nem mindenki járta ki a négy osztályt. Sokan abbahagyták. Mégis az '50-es évek elején már párhuzamos osztályok is voltak. Helyszűke miatt délelőtt-délután is tanítottunk.

H.S. Kötelező beiskolázási terv létezett?

- Nem emlékszem ilyesmire. De arra igen, hogy mikor az üzem jogot kapott arra, hogy szakiskolát létesítsen, akkor Erdélyi András, az akkori plébános, a szószékről kihirdette, hogy minél többen adják iskolába gyerekeiket, hogy ez a jog maradjon itt helyben. Ez sikerült is.

H.S. Böbe néni a kezdet kezdetén éneket is tanított az "egységes gimnáziumban".

Miket tanított zeneórákon?

- A püspökjárás idején greorián dallamokat, a Credo-t, misét... De főként a népdalokat szerettem tanítani. Hangképző gyakorlatokat is énekeltettem. Zeneelmélettel kevésbé foglalkoztam. A heti egy zeneórára főleg a sok elméleti és műszaki óra fellazítása érdekében volt szükség. Margó néni nagyon pártolta az énektanítást. Akkoriban zenetankönyvek nem voltak, dalosfüzeteket írtunk.

Nagyon köszönöm a beszélgetést!

Kívánok jó egészséget, tevékeny nyugdíjas napokat.

☞ Haáz Sándor, zenetanár

Furulyások az iskolai ünnepélyen - 1980

Bentlakás

volt egy épület - amelyben 3 tantermet rendeztek be. Újra megnyílt a felszegi iskola 4 osztállyal, amely nem volt külön egység, adminisztrációját, irányítását az alsó iskolából végezték. Ekkor Deák István volt az igazgató.

A fentiek azért tartottam szükségesnek elmondani, hogy érzékeltessék azt, hogy Szentegyházfaluban az 1948-as tanügyi reform előtt is népes iskola működött, ahol színvonalas oktatás folyt az adott körülmények között, hiszen az udvarhelyi gimnáziumban diákként találkoztam az innen érkezett tanulókkal, akik elismerést vívtak ki a diákok között. Így megemlíthetem Vitus Gézárt (erdőmérnök), aki mindig harisnyában járt a gimnáziumban, Bodó Gáspárt, aki osztálytársam volt és végig jeles tanuló, szinte játszva szerezte az érdemjegyeit, vagy Ambrus Lászlót, a kitűnő tornászt és jó tanulót. Akik utánunk jöttek: Farkas Mihály (orvos), Oláh István (jogász), Oláh Lajos (közgazdász), Márton Gyárfás (tudományos kutató és egyetemi előadó), Lőrincz József (tanár), Tankó Albert (tanító).

Érdemes elmondani azt is, hogy ide érkezésünk után találkoztunk olyan gazdálkodó falusi emberekkel, akik az udvarhelyi gimnáziumban végeztek 3-4 osztályt s aztán hazajöttek gazdálkodni. Különösen a II. világháború utáni nehéz esztendőben többen kimaradtak a gimnáziumból. Kétségtelen, hogy ezek a falu közösségét, a hagyományok ápolását, a rendtartó széky falu arculatát nagyban emelték.

Az akkori körülmények jobb megértéséhez még el kell mondanom azt is, hogy az 1948-as államosítás után az iskolák átmentek az állam tulajdonába, és megkezdődött az egységes állami program szerint a 7 osztályos iskolák szervezése, amikor az V-VII. osztályokban a tanítás a régi gimnáziumok mintájára szerveződött, tehát osztályfőnöke lett egy-egy osztálynak, a tantárgyakat szaktanárok kezdték tanítani, vagyis megkezdődött az oktatásnak az a folyamata, amely kisebb módosításokkal napjainkban is tart.

A régi gimnáziumokban, amelyek főképp városokon működtek, a gyereket az elemi iskola I-IV. osztályának elvégzése után írták be. A 10-12 éves gyereket székereken bevonultatták Székelyudvarhelyre, ott az internátusokban elszállásolták és ott tanultak 8 évig.

Az új szervezés szerint az általános iskolákban - falun és városban egyaránt - a tanuló végzett 7 osztályt (később 8-at), utána felvételi vizsgát tett, és csak úgy íratkozhatott (és íratkozhatik be ma is), kezdetben a VIII. osztályba, később és most is a IX. osztályba.

Ezt azért tartom szükségesnek elmondani, mert 1951-ben, tehát az oktatás átszervezésének

kezdetén, ezzel a kérdéssel találtam szembe magam, s ebből kiindulva kellett megszerveznem a munkát. Mert a rendelkezések szerint a tantárgyakat a szaktanárok kellett volna tanítsák, de 1951-ben a volt Udvarhely vármegyében falusi iskolában hárman voltunk egyetemi végzettséggel rendelkező tanárok: Toró Ákos Korondon, Széll Lajos Kápolnásfaluban, és én Szentegyházfaluban. Írd és mondd, ez három. A többieket úgy verbuválták jobb esetben végzett tanítókból, akiknek volt pedagógiai ismeretük, de a legtöbben csupán érettségivel rendelkeztek. Jobb helyzetben voltak a városi iskolák, ahol szintén így voltak benépesítve a katedrák, de a gimnáziumokban tanító szaktanárok könnyebben tudtak segítséget adni azoknak, akik komolyan akartak dolgozni. Itt kell elmondanom, hogy azokban az években nagyon sok jószándékú, becsületes tanító-kántorral találkoztam, akik az új helyzetben lelkesen vetették bele magukat a munkába, nagyon sokan szép eredményeket értek el, a szakmai hiányosságukat lelkesedéssel pótolták.

1951 őszen nekem is az volt az első gondom, hogy az 1945 után megszervezett iskolakeretet új tartalommal töltsöm meg. A legelső gondunk a tanulók beiskolázása. Az akkori szülők még úgy jártak iskolába gyermekkorukban, hogy ősszel a betakarodástól a tavaszi munkák megkezdéséig tartott az iskola, sokan az I-IV. osztályt sem végezték el, tehát nehezen szokták meg, hogy a tanév szeptember 15-én kezdődik, és mindennap iskolába kell járni június 15-ig. Ez volt a legnehezebb munka. A beiskolázásért sokat jártuk a falut, sokat vesződtünk a szülővel. Sokat segített a falu akkori plébánosa, Erdélyi András is, aki a templomban többször szóvá tette, hogy a gyerekeknek iskolába kell járni, de segítettek a néptanács akkori alkalmazottai is, hogy a lakosság figyelmét jobban az iskola irányába fordítsuk. Nehezen ment, de mindennap voltak sikereink. Emlékeimben úgy élnek ezek a hónapok, mint hősi erőfeszítések időszaka, tele sikerekkel és csalódásokkal, de végül sikerült a tanulók beiskolázása, és a lakosság figyelmét felkeltettük az újszerű iskola iránt. El kell mondanom azt is, hogy a tantestület tagjai a nehéz anyagi körülmények ellenére becsületesen végezték ezt a munkát, mindenik megértette, hogy az új iskolában az igényeknek megfelelően kell dolgozni. Tudni kell azt, hogy mindnyájan házbéres szobácskákban laktunk, élelmet a faluban nem lehetett kapni, kenyeret a Bányán szereztünk, ha volt szerencsénk, hazulról igyekeztünk a legfontosabb élelmiszerekkel ellátni magunkat. A mai mércével mérve körülményeink rosszak voltak. Nem a lakosság hibájából, mert ők is nélkülöztek, hiszen az államosítással elvesztették az erdőket, a legfőbb megélhetési forrásukat, a falu hosszán megállították a több mint 50 vízfűrész, amelyek évszázadokon át vágták a deszkát, amit elszállítottak Medgyesig s még azon túl is, ahol azt kenyérgabonára cserélték ki.

Az oktatás tartalmi színvonalán úgy próbáltunk segíteni, hogy hetenként módszertani megbeszéléseket szerveztem, ahol az V-VII. osztályban tanító helyettes tanároknak (értsd tanítóknak és érettségizetteknek) módszertani és pedagógiai előadást tartottam, sokszor helyesírási gyakorla-

tokat is végeztük, igyekeztünk beszerezni az akkor megjelenő szakkönyveket, vagyis olyan léggörcs teremtetünk az iskolában, hogy törekedni kell az új követelmények színvonalára jutni, különben tanulóink nem jutnak tovább, nem tudnak felvételizni a VIII. osztályba, ahol a városi tanulókkal kell versenyezniük, akik lényegesen jobb körülmények között tanulnak a középiskolák közelében.

Ma 45 év távlatából elmondhatom, hogy ezen a téren a tantestület tökéletesen egyetértett velem, és nagy igyekezettel fogott munkához. Világos, hogy a szakismereteit elsősorban csak a tankönyvekből nyerhette, de fokozatosan mindenki a legszükségesebb szakkönyveket igyekeztünk beszerezni, hogy így pótolja a szakismereteit, abból a tantárgyból, amire jelentkezett, vagy amit ráosztottak.

Végzős osztály - 1957

Ilyen szakmai és módszertani továbbképzést szervezett a rajoni tanügyi osztály is ahová elég gyakran behívták szakonként a helyettes tanárokat, akinek a középiskolák szaktanárainak bevonásával szerveztek szakmai továbbképzést, nyílt órákat.

Munkánknak ezekben az években öröndetes sikerei voltak, az iskola színvonala az akkori iskolák él-iskoláinak színvonalán mozgott, amit az ellenőrző szervek többször is megállapítottak. Sikereinknek tanui azok a végzetek, akik ebből az iskolából jutottak tovább a középiskolákba és tovább. Neveket azért nem említek, mert nem szeretném, ha valaki is kimaradna. Ezt elvégezhetné Simó Rozália és Svella Magda, akik ebben az időszakban végezték ezt az iskolát.

1952-ben az osztályharc éleződése időszakában a feleségem szüleit Márfálván kulák-listára tették, s engem azonnal felmentettek az igazgatói teendők alól. Ez ma egyszerűen hangzik, de akkora rémület lett úrrá a falvakon, s mi is vártuk, hogy mikor dobnak ki a tanúgyből, ahogy soknak megszüntették a munkaviszonyát. Mi maradtunk. Az utánunk következő igazgatók (Szőke András és Máthé Sándor) becsületes emberek voltak, akik a munkájukban igénybe vették szakismereteimet és az iskolai adminisztrációban megszerzett jártasságomat, s így nem állt be törés az iskolai munkában. Nem kezdtek elvtelen osztályharcot az iskolában, ahogy ez megtörtént akkor több faluban. Később a Sztálin halálát követő években az osztályharc lendülete csökkent, és 1955-ben újra kineveztek igazgatónak. Már nem volt annyi gondunk a tanulók beiskolázásával, több figyelmet fordíthattunk a szakmai és módszertani ismeretek bővítésére. A szülők lassan megbarátkoztak az új szervezéssel, az iskola újszerű programjával, amely gyökeresen eltért attól, amiben ők felnőttek. Megbarátkoztak - bár nehezen - hogy kirándulást szervezünk, testnevelési órákat tartunk, kézilabdázunk; mindezek

nem elpocsékolta időt jelentenek, hanem szerves részei voltak az oktatásunknak. Délutánoként még 1951-ben megszerveztük a szilenciumokat, ahol segítettünk a tanulóknak a tanulásban, a házi feladatok elkészítésében. Ezt a munkát később is rendszeresítettük, főképp azoknak, akik felvételizni készültek valamelyik középiskolába. Mondanom sem kell, hogy abban az időben mindezt mindenki díjmentesen végezte, fel sem merült, hogy mindezt a szülőktől anyagi támogatást kérjünk.

1956-ban a Bányászati és Kohászati Szakiskola megszűnt, az épületet a 7 osztályos iskola birtokba vette, s így megnyílt a lehetőség arra, hogy megszervezzük 1957. szeptember 1-től az Elméleti Líceumot egy kezdő VIII. osztállyal. Mondanom sem kell, hogy ez milyen lehetőséget nyújtott Szentegyházfalun és Szentkeresztbányán tanulóinak.

A szervezés és az első évek nehéz gondot jelentettek, főképp azért, mert nem volt szaktanár. A nehézségeken úgy segítettünk, hogy Székelyudvarhelyről óraadó tanárokat hívtunk meg, hogy biztosítsuk a szaktantárgyak oktatását. A következő tanévben már helyeztek az egyetemről két szaktanárt, és úgy nézett ki, hogy minden a legjobb úton halad. Megszerveztük, kezdetleges körülmények között, egy 25-30 tanuló befogadó internátust, ahol a körülményekhez képest elfogadható étkezést is tudtunk biztosítani.

1959-ben az üzem vezetőségének kérésére a középiskolát lehelyezték Bányára, hogy a munkásoknak lehetőségük nyíljon az esti iskola megkezdésére. A faluba akkor az igazgatónak feljött Kórhé Pál Barna.

Szentkeresztbányán a középiskola jobb körülmények között kezdett el működni a régebbi épületben (azt 1950 után építették), az internátus még fennmaradt a faluban, a gyerekek onnan gyalogoltak le naponta. Megszerveztük az esti liceumi oktatást, amelybe sok értelmes szakmunkás iratkozott be, és később sikeresen el is végezték a középiskolát. Az üzem vezetősége is minden támogatást megadott, s így nagyszerű kilátásaink nyíltak az iskola fejlesztésére, ami azóta meg is valósult napjainkig.

Mi azt már nem értük meg Szentegyházfaluban 1959. júliusában a csíkszeredai liceumban tanító öcsémet és 11 társát koholt vádak alapján le tartóztatták és szeptember 15-én a vásárhelyi törvényszéken 8 évre ítélték. Még 1960 áprilisáig meghagytak igazgatónak, hogy a megkezdett átköltötést, és az ottani szervezést befejezzem, de akkor leváltottak ismét, pedig akkor nagyon megszerettem az iskolát, a vidéket, a gyermekeket, a szülőket, szép jövőt álmodtam a középiskolának, de nekünk 1960. szeptemberében mennünk kellett, megfagyott körülöttünk a levegő, otthagytunk mindent és mindenkit és még azt sem mertük elmondani, hogy miért. „Így érkezünk Fenyédre, ahol pár év múlva újra igazgató lettem, a feleségem Kovács Piroksa Márafalván lett igazgató, s megtelepedtünk Márafalván, ahol most is lakunk.

A szomorú események után a sebek begyógyultak, az öcsém is itthon van, van családja, az én pályám is a mélyből a magasra ívelt, voltam Udvarhely főtanfelügyelője, majd egy általános iskola 2000 tanulójának igazgatója, de a szívem mindig megdöbben még ma is, ha Szentegyházfalun

végigmegyek, ahol ismerős szinte minden ház, minden utca, minden híd.

Az 1951-1960 közötti időszakról még el kell mondanom, hogy abban az időben minden faluban volt kihelyezve egy pártaktivista, aki mindent ellenőrzött, mindenbe beleszólt, aki a legtöbb bosszúságot, és nehézséget okozta az akkor dolgozó tanerőknek. Ez így volt Szentegyházfaluban is. Hetenként egyszer, kétszer hívták gyűlésbe a néptanácshoz, ahol olvasni kellett Sztálin beszédeit, azt magyarázta primitív módon, különböző akciókat szervezett, töltette velünk az időt, mázoltuk a kerítéseket jelszavakkal stb. Az egyik tavaszon legalább két hétig minden nap reggel 6 órakor indulni kellett a beosztott körzetekbe, hogy a földműveseket mozgósítsuk a tavaszi szántásra. Nagyon nem lehetett ellenkezni, mert akkor csak telefonált, ha kedve tartotta, s az embereket azonnal vitték, ha szó nélkül nem engedelmessé váltak. Mi a gazdákkal békességesen elbeszélgettünk, de nem a szántásról, azt ők jobban tudták, inkább meghallgattuk kifakadásaikat az erdők államosítása miatt, s titokban találgattuk, mindennek mikor lesz vége. Szegény jóemberek! Csalódottan szálltak sírba, mert nem érték meg a végét. Nekünk legalább ez a boldogság megadatott.

A tantestület szívesen vett részt a kulturális tevékenységben. Színvonalas estéket szerveztünk, melyeken a magyar irodalom klasszikusainak verseiből szavaltunk. Nagy sikerű színelőadások voltak pl. A csikós, Sári bíró, Liliomfi stb., melyekkel Lovétén, a Bányán is szerepltünk.

Megszerveztük a falusi futballcsapatot, amellyel két évben is rajoni bajnokságot nyertünk. Tamási Árpád és Varró Sándor volt a két szakvezető, akik Keresztúron régebb aktív futballisták voltak.

Szerveztünk sportvasárnapokat, amelyre a lakosság nagy számban eljött.

Elmondhatom, hogy erős közösségünk volt, és a sok társadalmi feladat mellett időt szakítottunk arra is, hogy nevenapján mindenkit felköszöntsük, húsvét hétfőjén elmentünk locsolni, bár ezt tiltották akkor.

Hadd soroljam fel azoknak a nevét, akik mély nyomot hagytak emlékezetemben:

1945-51 között igazgatók voltak: Orbán Elemér,

Both Soós István, Deák István

1951-60 között igazgatók:

1951-1952 Kovács Mihály

1952-53-ban Szőke András

1953-55-ben Máthé Sándor

1955-59-ben Kovács Mihály

1959-1960-ban Kórhé Pál Barna

Akikkel együtt dolgoztam, azok közül megemlíthetem: Oláh Vilma, András Júlia, Kiss Teréz, Kiss Berta, Szőke Zsuzsanna, Ambrus Júlia, László Berta, Mihály Domokos, Mihály Erzsébet, László Miklós, Máthé Anna stb. tanítókat, és Ferenc József, László Kálmán, Szőke András, Lukács Piroksa, Varró Sándor, Deák István, Tamási Árpád, Tamás Mihály helyettes tanárokat, akiknek tanítói végzettségük volt.

Az 1957-es évben itt tanítók névsora:

Kovács Mihály, Tamás Mihály, Ferenczi Lajos, Triebel József, Gáspár Mihály, Ferencz József, Deák István, Simon István, Gáspár Olga, Kovács Piroksa, Máthé Anna, László Miklós, Ambrus Júlia, Deák Klára, László Berta, Benedek Berta, Orbán Ilona, Kiss Teréz, Mihály Erzsébet, Mihály Domokos, Márton János.

✎ Kovács Mihály, nyugd. tanár

Márafalva, 1996. okt. 2.

Iskolai anekdoták

Matematika órai ellenőrzés

Valamikor réges régen, az 50-es években az igazgató elvtárs bejött óralátogatni. Eppen a nyolcas szorzótábla volt az új anyag.

- No, leányka! Megnézem, hogy vezeted be pártunk politikáját az órádba.

Az óra bevezetése után elkezdtem mondani:

- Látjátok, gyerekek... Az elnyomó kapitalista országekban a szegény, kizsákmányolt munkások napi 16 órát dolgoznak. De nálunk csak 8 órát! Tehát ma a nyolcas szorzótáblát fogjuk tanulni!

... Dicséretben részesültem.

Társadalmi rendszerek

A tanítónő visszakérdezi az előző órán tanult társadalmi rendszereket. A tanuló fel is sorolja ügyesen: ösközösség, rabszolgatartó társ. rendszer, hűbéri társ. rendszer, kapitalista társadalmi rendszer. Tanító kérdezi:

- Na és tovább? - várván a helyes választ, hogy kommunizmus.

Mire a gyermek feleli:

- Kezdődik előlről!

* Környezet órán a tanító számon kéri a gyógynövényekről tanultakat.

- Melyik az első gyógynövény, amiről tanultunk?

- Az orvosi székletről, amely jó bűnbántalmak ellen.

Mondatalkotások

- Mondj egy mondatot az "elapadt" szóval!
- A tehén csicse elapadt.

.....

- Alkoss mondatot a tág szóval!
- A katyám szára tág.

....

- Mondjatok mellékeveket!

- Kés, villa, kanál.

- Miért melléknév?

- Azért, mert a "tángyér" mellé tesszük.

* A tanítónő az idézetről tanít. Szép idézeteket tanít Széchenyitől, Deák Ferencitől stb. Másnap visszakérdezi.

- Mondjatok idézeteket!

Gyermek, kinek a szüleit akkoriban idézték be a törvényszékre:

- Csütrötökön reggel 7 órakor légy a törvényszéken.

* I osztályban második napon egy cigány gyermek feláll és árulkodik:

- Tanító néni ez né! ez né! kitoré a ceruzám hegyét, hogy dagadjon meg a mája.

* Nagy az ún. "gripajrárvány"

Vallás órán a tanítónő beszél arról, hogy Jézus meggyógyít 10 leprást. Óra végén visszakérdezi:

- Kiket gyógyított meg Jézus?

- A gripásokat!

Gyűjtötte Svella Magda tanítónő

“Középen örlődött a tanerő...”

1960-1970-ig Végh Abert igazgatása

Örvendek, hogy helyet adnak a maiak a Mártonffi emlékünnepek során az 1960-as éveknek is. Én, aki annak a kornak a pedagógus ivadéka vagyok, magamat és akkori munkámat a többiekkel egy csapatú emléksorozatban tudom csak megőrkíteni. Minden emlékem erről a korról egy kicsit nosztalgikus. Hajlamos vagyok arra, hogy a kellemetlen emlékeket elröszsaszínesítsem, a negatív eseményeket és alapokat elhallgassam.

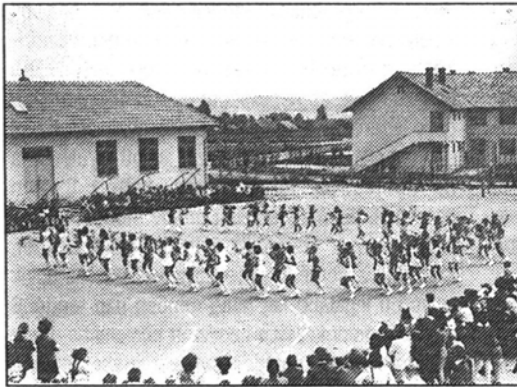
Szerintem ennek az iskolának a múltjában igen fontos helyet foglalnak el az 1960-as évek. Körübelül ebben az időszakban kaptak kinevezést azok a tanerők, akik napjainkig a szentegyház-falusi és a szentkeresztbányai oktatás-nevelés gerincét alkották. Majdnem mind protestánsak voltunk, hiszen a kor politikai ideológiai programja szerint tömb-katolikus helységekre azzal az elképzeléssel helyeztek ki, hogy mi majd jó kommunista-ateistákat faragunk belőlük. Bár fiatalok voltunk, majdnem mindannyian tudtuk, talán inkább megéreztük sajátos magyar alkalmazkodási képességünkkel, hogy a politikai-ideológiai vonatartás csak létfenntartásunk szempontjából fontos, az ideológiai kijelentések, jelszavak csak fedezékül szolgálnak az igazi ügynek: a gyermekek nevelésének és oktatásának. Épp ilyen szempontból volt egyszerű ennek a kornak a tantestülete. Soha senki nem keveredett ideológiai-politikai kellemetlenségekbe, mert nem volt, vagy csak kevés volt a túl hű pártvonal. Énmagam is csak azért jöttem és maradtam itt, mert nem akartam résztvenni szüleim, rokonaim és a nyikómentiek önkéntes kollektív gazdaságba való beszerzésében.

Életem legszebb korszakának tekintem az 1960-as éveket. Ez alatt alapítottunk családot, ekkortájt szereztük meg a tanári, diplomát sokunk a tanítói oklevele mellé. A mindennapi munka mellett, a család mellett hosszú hónapokat töltöttünk vizsgákkal. A legnagyobb hatással rám az önzetlen és lelkes munkahangulat és a közösségi élet volt: egyszerű szendvics és ötlejes bor mellett önfeledten tudtuk megünnepelni névnapjainkat, születésnapjainkat, kirándultunk, biciklitúrátunk, éjjelizenét adtunk... Pedig anyagi körülményeink hihetetlen alacsony szinten álltak. Abérletben vagy iskolaépületben egy-egy huzatos szobában húztuk meg magunkat. A kommunista eszmeiség legbuzgóbb korszaka volt ez az időszak. Úgy neveltek, hogy fáklavivőknek tudjuk magunkat és azt, hogy semmink sincs, büszkén, öntudatosan és dacosan éljük meg. Soha egyetlen kollégámat sem hallottam anyagiak miatt panaszkodni, pedig lett volna miért. Örvendünk, hogy élhettünk!

Az oktató-nevelő munkát is a mai ember számára eképzhetetlen körülmények között végeztük. Az iskola épületek elhanyagolt állapotban voltak. Egyetlen új iskolaépület épült ebben a korszakban, a felszegi négyosztályos iskola, amely később került kibővítésre.

A legnagyobb gondot az okozta, hogy a lakosság ellenségnek tekintette, a kommunista ideológia fő támaszának nézte ezt az új, államilag központosított iskolát. A tanerők valóban a kommunista propaganda egyszerű eszközei voltak. A munkás-néptanácselnökök épp csak a csizmáikat nem takarították ki velünk. A tanerő nem 8 órát dolgozott, felső határ nem volt, ha nekik úgy tetszett.

Ekkor jelent meg az általános, kötelező és ingyenes oktatás kommunista programja. Ez is igen szép lett volna, ha nem az erőszakon alapul. A nyomorúság arra kényszerítette a nagyfalusi szülőt, hogy 12-13 éves leányát szolgálmi küldje Bukarestbe, fiát pedig az állattartásban és erdőkitermelésben használja segítségül. Itt azonban szembekerült a családi és állami érdek, középen örlődött a tanerő. Meg kellett érteni a szülő nyomorúságát, de meg kellett magyarázni, hogy a magyar gyerekek tömegét nem aacsonyíthatjuk bukarestiek szolgálivá, hivatkozunk kellett volna a nemzeti büszkeségre, de féltünk az elárulástól, a megtorlástól és végrehajtottuk a megtorló jellegű, erőszakos beiskolázást. Mindez súlyosan károsította a tanerők népszerűségét és tekintélyét.

Iskolai tornaiünnepély

Ez az időszak volt a pártprogram által meghirdetett írástudatlanság-ellenes kampány és a szovjet tudomány által elért eredmények népszerűsítésének a kora. Késő éjszakába nyúltak az analfabéták oktatása, a tudománynépszerűsítő estek, a pártkongresszusok programját magyarázó szövegek és a vizuális propaganda erőltetett akciói. Én azóta is csodálom e kor tanerőjét, aki képes volt helytállni: a hivatalos propaganda szöveget elmondani, de úgy, hogy tudta a szülő és a gyermek is, hogy ezt ő sem hiszi, de másként nem mondhatja, mert háta mögött áll a kommunista elnyomó gépezet seregnyi kiszolgálója.

Jól éreztem magam a fiatalokkal, nem kellett játszani az igazgatót, mert mindenki elvégezte a munkáját. A legnagyobb hatást rám a fiatalos, életerős, közvetlen és lelkes öreg kollégám, néhai Tamás Mihály, tette. A pedagógus mintapéldája volt, aki mindenhez tudott jó képet vágni. Öregem is tudott fiatal lenni, vallásosan is tudott ateista lenni és bánatában is tudott vígan, önfeledten dalolni. Már szinte felnőtt gyermekek apjaként, éjjelizenék főszervezője, nappal pedig családi hajlékában lelkes feleségével az anyagi és lelki problémákkal küzdő fiatal tanerők menedéke volt. Ott mindig szólt a zene (a gyermekek zeneoktatásán kívül is), mindig került egy-két vigasztaló szó a finom hecserlibor mellé.

A nehéz életkörülmények és a gyakori nézetkülönbségek ellenére, úgy érzem, mégis volt rengeteg sikerélményünk: az évente megrendezett szülőbálók, a szülők önkéntes tűzifahordó kalákái után verekedésekkel kevert mulatságok, a nagy népszerűségnek örvendő kispályás kézilabdabajnokságok túlhevített hangulata, a majdnem minden délutáni röplabdacsaták, a késő estékbe nyúló fonókban tartott felolvasások, a Minus-zenekar által vígított elvtársias összejövetelek, stb.

Csodálattal adózom az akkori szülőknek, akik ma már vagy nincsenek, vagy déd- és nagyszülők, mert volt tartásuk, volt egy sajátos műveltségük, ami ősi székely, átjáró-védelmi szervezettségükből előjog tudatukból különleges hegyvidéki hagyományaikból és a Berényi Margit féle tanítók által beléjük oltott olálfalvias lófő-tudatból adódott.

Én úgy éreztem mindig, és úgy érzem ma is, hogy az 1960-as évek tanerői ezt a szellemet vitték tovább, ápolták, oltották át és ennek köszönhető, hogy ez a helyiség fiatal generációja tovább lépett: a vasművesség alapembere lett, a nagyfalusi székely kultúra kiteljesítője lett, és az utánunk idekerült tanerők tudták a 60-as gárda által lerakott alapkövekre alapozni. Hát megérdemlik, hogy tisztelettel és elismeréssel adózzak sokak nevében a Tamás Mihályoknak, a Kis Terézeknek, a Ferenc Mihályoknak, a Svella Magdának, a Máthé Kádár Annának, a Kádár Leventének, a Szabó Mihály Ilonának, a Simó Tamás Rózának, az Ács Jánosoknak, a Venecsek Ágneseknek, a Ferenc Molnár Máriaoknak, a Papp Ferencnek, a Szász Márton-Végh Ilonának, a Papp Mihály Piroskának, a Kis-Benedek Bertának, a Deák-Bíró Klárának, akik fiataláguk hevét, pedagógusi-humanista tudatuk életerejét fiatal lendületük és humoruk zamatát, a székely hegyvidék szigorú,

de mégis játékos erkölcsiségét adták.

Öszi tén, gratulálok a 250 éve fennálló Mártonffi iskola lelkes, tanuló-, pedagógus- és szülőközösségének.

☞ Végh Albert

Kézilabdacsapat

Emlékek

Kis Teréz és Kádár Anna tanítónők válaszaiból.
A tanítóképző elvégzése után Szentegyházára neveztek ki. Kíváncsi voltál-e, milyen iskolába érkezel?

Hogyan fogadott a közösség?
- Az iskola, amelyikben első éveimet töltöttem egy eléggé régi épület volt, a falu felső részén, kopott lépcsőkkel, recsegős tornáccal. Az osztálytermekben nagyon régi padok és táblák voltak.

Kezdetben a tanítói szállásom is itt volt. Egy kis helységben laktunk a nővéremmel. Sokféle kényelmetlenséget kellett elszenvednünk. Például megfelelő ajtózárra hiányában - amit csak kívülről lehetett nyitni - kénytelenek voltunk az ablakon át közlekedni. Az épület repedésein be-befújt a szél...

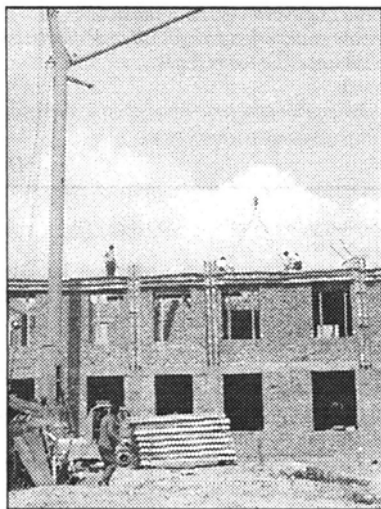
Mindezeket a viszontagságokat kárpótolta az akkori tanügyi társaság, aki fogadott. Jó hangulat, kedvesség jellemezte azt a társaságot. Életünkben nem hiányzott a szórakozás sem. Gyakran "összekoppantunk" egy kis murira.

Mit mondanál az első igazgatóról?

- Az első igazgatóm Kovács Mihály magyarszakos tanár volt. Erős kézben tartotta a közösséget. Megkövetelte a pontosságot, fegyelmet. Becsületes munkát várt minden egyes kádertől. Sokat tanulhattunk tőle. Ma is szeretettel gondolok rá. Törődött az ifjúsággal, gondja volt ránk is.

Hány generációt adott ki?

- Tíz generációt tanítottam. Mindig szerettem a gyerekeket. Négy év múltán mindig nehéz volt tőlük megválni. Tisztelegés, becsületes emberek, jó családanyák, családapák lettek. Jóleső érzés velük néha ebesszelgetni.

1974 - Épül az új iskola

Kisdiákok mondták

* Az I osztályban a tanító néni tanítja a románt.

- Mutat egy rózsát: - Ce este acesta? (Mi ez?)
- Trandafing.
- Mutat egy murkot: - Ce este acesta? (Mi ez?)
- Morgó.
- Mutat egy kultúrházat: - Ce este acesta? (Mi ez?)

- Acesta este căminculturház.

* I osztályban a mesterségekről tanulnak.

Mutatja az állatorvos képét a tanítónő:

- Ki ez?
- Bikadoktor.
- Mutat egy nőt:
- Ki ez?
- Ez eccsam. (édesanyám)

Az értelmetlen feladatokkal, hogyan bírkoztál meg?

- Értelmetlen feladatoknak vége-hossza nem volt, főleg az úgynevezett szocializmus éveiben. Mi tanerők kénytelenek voltunk besegíteni a kollektivizálásba. Én a feladatot túlteljesíttem: a máréfalvi patak partján elmélkedtem "akármiről"

Hogyan folyt a beiskolázás?

- Egyik fő feladat feladatunk volt a be nem iratott gyerekek beiskolázása. A tantestület csoportosan kereste fel azokat a családokat, amelyek nem óhajtották iskolába engedni gyerekeiket. Gyakran találkoztunk kemény ellenszeggüléssel, durvasággal.

Néhány konkrét példát ha említenél -milyen feladatokat kaptatok, melyeket természetesen, szabad időben kellett elvégezni.

- jelszavas táblák készítése
- különböző összeírások a faluban
- agitációs munkák

Emlékszem valamilyen fekete-piros táblára...

- Az akkori igazgató egy úgynevezett nyilvánított táblát vezetett annak igazolására, hogy a munkánkkal kapcsolatos határidős statisztikát, előadást, munkatervet vagy más kimagasló időben nyújtottak-e be. A szorgalmas tanerők piros pontba részesültek, a lustábbik fele fekete ponttal büntetett. Szerencsés díjazottak Svella Magda tanítónéni és néhai Ferenczi Lajos bácsi voltak. Másoknak a piros pont közé fekete is vegyült. Gyakran csak félórán múlt a jutalom.

Nusi tőled azt kérdezném meg először, hogyan kerültél éppen Szentegyházára, hiszen tanulmányi eredményeid alapján választhatnál volna másfelé is. Marosvásárhelyen nőtél fel egészen pontosan a teleti Téka udvarán. Hogyan történt, hogy ide a Hargita alá jöttél?

- Marosvásárhelyre akartak helyezni instruktornak, de én nem akartam csak a Székelyföldet.

Erkezésedkor milyen iskolát találtál itt? Milyen évről kezdted tanítói munkádat?

- Először a templommal szembeni iskolát mutatták meg, hatalmas épületet láttam támfalakkal.

Erődtéménynek, a tudomány várának néztem. Az elején két évet román nyelvet tanítottam az V-VII. osztályban. Untam egyetlen tantárgy tanítását. Alig vártam, hogy I-IV.-be kerüljek, mert az volt a képesítesem. Az 1949-ben születettek kaptam Felszegen, akik akkor III. osztályosok voltak és aztán IV.-ben tanítottam őket. Értelmes, ragaszkodó, jól tanuló gyermekek voltak. Régi tanítványaimmal és szüleikkel most is jó kapcsolatot tartok.

Ki volt az első igazgató? Milyen volt az akkori pedagógus közösség? Milyen nehézségekre emlékszel?

- Kovács Mihály igazgató keze alá kerültem. Szigorú, munkára nevelő, pontosságát, rendet követelő ember volt. A további munkámban utat mutatott. Igyekezett mindenik tanerő a munkáját elvégezni, mert el kellett végezni. Nagyon foglaltak voltunk, sok gyűlést tartottak, két-három órási volt délutánként. Agitatori gyűlések, körzeti gyűlések, minden volt. Este színdarab vagy énekkari próbák folytak, alig tudtunk egymásról valamit, 1956 után voltunk. Olyan komoly szigorítások voltak, hogy enyhe hiba elkövetéséért áthelyezés vagy még nagyobb büntetés járt. Nagy hibának számított például, ha megálltál a plébános-sal beszélni, ha benéztél a templomba, stb. Ma sokkal lazább világot élünk.

↳ Kérdezett: Szabó Klára

A régi iskola bontása

Az 1970-71-es tanévben

vettem át az iskola igazgatását Végh Albert igazgató úrtól. Előzetesen igazgatóként dolgoztam. Így az átvételkor tisztán láttam azokat a tennivalókat, amelyek az iskola tanulóközössége és a tantestületünk kollektívája előtt álltak.

Az 50-es évek második felében és a 60-as évek elején az iskolához kinevezett tanerők az előző két igazgató - Kovács Mihály és Végh Albert - hozzáértő vezetése alatt kitűnő munkaközössége vált. Tisztán látták, hogy a kiművelt emberfő nem egyedüli célja munkánknak. Ide kell kapcsolódjon a nemes, erkölcsi jellemvonásokon nyugvó, finoman érző ember formálása is. Ennek a tudatos tevékenységnek lassan az eredményei is tükröződni kezdtek. Tanulóink szép eredményeket értek el a tantárgyversenyek helyi és körzeti szakaszain, több esetben a megyei szakaszokon is. E téren kiemelhető a román nyelv, matematika, magyar nyelv, fizika és kémia szaktárgyakból versenyző tanulók eredményei.

A tudatosan végzett munka még inkább tükröződik a tanulóink felvételi vizsgáin elért eredményekben. Ebben az időszakban (1970 és 1980 között) 18 tanulóknak került be az udvarhelyi, enyedi és kézdívásárhelyi tanítóképzőbe. Nagyon sok tanuló folytatta tanulmányait az udvarhelyi "Tamási Áron" - volt Dr. Petru Groza- és a csíkszeredai Márton Áron - volt Matematika-fizika líceum- líceumokban, akik közül 1970 óta több mint nyolcvanvan jutottak be egyetemi vagy főiskolai intézetbe.

Ezek elvégzése után tanítványaink közül több mérnök, almérnök, tanár, lelkes, kántor, orvos, állatorvos, jogász került ki.

A 60-as évek végétől a tantestületnek, szülői közösségnek és tanulóközösségnek egyre inkább erősödött az igénye a jobb munkafeltételekért, egy korszerűbb iskolaépület és sportbázis építéséért. A többszöri indoklás és kérés, melyeket a helyi, megyei és központi szervekhez juttattunk el, 1974-ben talált meghallgatásra. Abban az évben biztosították egy nyolc tantermes iskola felépítését. Az új iskolát a régi állami iskola helyére kellett elhelyezni. Miután megszereztem a régi iskola lebontási engedélyt, a tantestület férfi tagjai és a szülői bizottság, Sándor Albert szülői bizottsági elnök vezetésével 3 nap alatt elbontotta és elhordta az iskola területéről a régi épületet.

Az új iskola építését 1974. március 23-án kezdtük meg és augusztus 12-én az épület kész volt. A megyei építőket segítették a helyi Néptanácshoz tartozó kőművesek, a segédmunkák elvégzésében pedig sokat tettek a tanerők és az akkor iskolába járó tanulók.

1976-ban újabb pénzt kaptunk egy iskolaműhely megépítésére, amit abban az évben fel is építettünk. Sokat segített ebben a munkánkban az akkori Néptanács, Bíró József polgármester és Simó János alelnök. Ebben az időben alakult ki az „iskolakert” is, Papp Ferenc biológia tanár vezetésével. Eredeti terve szerint botanikus kert és arborétum létesült volna az iskolaépület előtt.

1977-ben a lakosság önkéntes hozzájárulásából kibővítették a felszegi iskola épületét, létrehozva az óvodai oktatás feltételeit.

1978-ban megkezdtek az iskola udvarán lévő sportpálya kialakítását. Elvégeztük az alapozási munkála-

folytatás a 9. oldalról

tokat, amelyekre 1979-ben durva aszfaltréteget, majd 1980-ban finomabb aszfaltréteget öntöttünk. Ez a sportbázis méltó feltételeket biztosít a több tízéves hagyománnyal rendelkező kispályás kézilabdacsapataink tevékenységéhez. Rendszeressé váltak a körzeti bajnokságok és a "Homoród kupa" égisze alatt megrendezett baráti találkozók. Ezekben rendszeresen résztvesznek a kápolnási, a lövetei, az almási és a szentgyházi Tamási Aron iskola tanulói is.

Párhuzamosan ezekkel a gazdasági megvalósításokkal, jelentős eredményeket értünk el a Művelődési életben is. 1973-ban iskolánkhoz ki-nevezték falunk szülöttjét Bodó Levente szobrászművészt rajztanárnak. Akkortájt készült a sok író-tudós portré az általános iskoláknak, líceumnak, később a Városi Könyvtárnak. Mint művész azóta szép karriert futott be (az iskolai bronz emléktábla is az ő keze munkája). Az iskola énekklára Nuridsány Mária vezetésével 1975-76-ban megyei II. helyet szerzett, a Kiss Teréz által vezetett táncscsoport Piatra Neamton szerzi meg az országos II. díjat.

Szennyvízvezetés - 1977

Később a Mihály Margit és Tamás Rozália által vezetett modern táncscsoport a Turnu Severinen szervezett országos verseny II. díját hozza el.

Emlékeztetek az iskolai év végén tartott tornaünnepélyek és az évszázó műsorok. Ezek sikeréhez minden évben jelentős szerepet vállalt az I-IV. osztály, ahonnan rendszeresen minden tanuló színpadra lép. Az Ács János és Ács Erzsébet tanárok által alapított sakkcsapatunk is országos hírnevet szerez iskolánknak.

Iskolai hangszereket sikerül beszerezni, így beindul 1976-ban a gyerekfúvósvezetés Geréd Vilmos kántor vezetésével, amit később Haáz Sándor zeneszakos tanár folytat. Az 1982-es évszázón meglepetésként robbant be iskolánk és városunk kulturális életébe a szentgyházasfalvi gyermekfilharmónia, melynek alapító tagjai a Mártonffi János iskolából -akkor I. sz. általános iskola- kerültek ki. Nagyobb részt ma is onnan van utánpótlás. Ez a nagy csapat -volt idő, hogy 160 tagot is számlált- miután egész sor megyei és országos elsődíjat nyert, elindult országos hangverseny körutakra is. A nagyvárosok mellett nagy községekben, kis falvakban is fellépett a filharmónia. 1989-ben már túl volt a századik koncertjén, 1991-ben létrejött a Gyermekfilharmónia Alapítvány. Megkezdődnek a külföldi koncert körutak: Magyarország, Szlovákia, Ausztria.

Haáz Sándor kezdeményezésére 1992 februárjában megjelenik az első Szentgyházi Hírlap, mely az Alapítvány lapja, egyben a helység egyetlen sajtóterméke.

1980 és 1985 között Tankó Irma magyarszakos tanárnő igazgat.

Határozott, erős egyéniség. Megköveteli a rendszeres módszertani felkészítődiket. Az őszi iskolai "kényszermunka" ellenére nincs az órákon lemaradás (iskolánk diáksága a cekendi farm betakarítási munkálatait végzi rendszeresen ezekben az időkben).

1985-től hangsúlyozottabbá válik az akkori kormány és pártapparátus kisebbségek beolvasztására irányuló törekvése. A magyar iskolákhoz román anyanyelvű matematika, fizika-kémia, történelem-földrajz szakos tanárokat neveznek ki. A mi iskolánkhoz abban az időben egy óvónőt és egy matematika tanárt helyeztek.

Aszfaltozzuk az új sportpályát - 1980

A közösség erejének tulajdonítható, hogy ezek a tanerők lassan jól beilleszkedtek és részben eredményes munkát is végeztek.

A 89-es fordulat után az iskola nem szenvedett törést. A bevezetett vallásoktatás a tanulók valláserkölcsei nevelését alapozza meg. A többi tantárgynál a tantervben még nem történt jelentős változás. Iskolánk életében fontos esemény az 1990-ben felvett testvériskolai kapcsolat, a magyarországi Balatonlellei Általános iskolával. Rendszeresítettük tanulóink csereüldtetését.

A mi tanulóink a gyönyörű Balatonpart szépségeivel, építészeti remekműveivel, nyári álmvilágával és Balatonlelle város nevezettségével ismerkednek meg. A lellei gyermekek, tanerők nálunk a Székelyföld gyönyörű tájait csodálhatják. Baráti kapcsolatok alakulnak a tanulók és a tanerők között is. Így az elmúlt év végén iskolánk tanulói a lellei Általános Iskola által "Karácsonyi ünnepek" témával szervezett irodalmi és képzőművészeti versenybe is bekapcsolódtak.

Tanerőink közül többen a város kulturális életének szervezői és irányítói lettek. Egyesek a népművészeti kör, mások a Nők körének vezetői, vagy a városi dalárda tagjai, a városi fúvószenekar szervezői, vagy a városi sportélet szakirányítóiaként jeleskedtek.

A '90-es években megkezdődik egy négy évtizedden át együttműködő tantestület tagjainak felváltása. Örvendetes, hogy a nyugdíjba vonuló tanerőink helyét -részben- egykori tanítványaink töltik be.

Ünnepélyünk évében iskolánk tanulóinak létszáma 350.

Ez évben -az 1996-97-es tanévben- itt tanítanak:

Tanárok

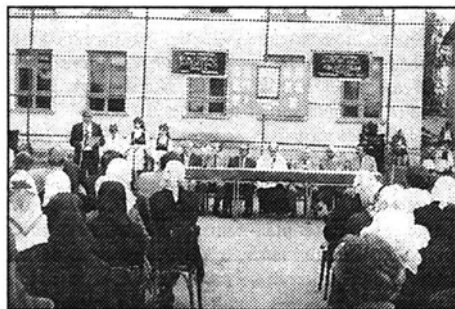
Kádár Levente
Ács János
Ács Erzsébet
Antal Zsuzsánna
Bíró Erzsébet
Egyed Mária
Kosza Anna
Püskök László
Haáz Sándor
Bodó Levente
Józsa Gábor Lóránd
Sándor Noémi
Balázs Hajnal
Kiss Enikő
Tódor Andrea,
Both Soós Ilona, titkárnő

Bartos Szilvia,
könyvtáros
György Mihály,
mester

Tanítónők

Kiss Teréz
Mihály Margit
Csender Erika
Pálfi Ildikó
Butacu Maria
Sándor Mária Erika
Szabó Enikő
Bara Zsuzsánna
Molnár Mária
Kádár Anna
Svella Magda

Kádár Levente, igazgató

„Mártonffi János” iskola - névadó ünnepség - 1990

Hírek

1. Nagy győzelem! - négy évi munka után szept. 30-án a ROMSILVA és PREFEKTÚRA ellenőrzések alapján elismerték a 685 nagyaljai birtokos tulajdonjogát az erdővel kapcsolatban, melyet 1995 jún. 23-án ítél meg az Udvarhelyi Bíróság. Ezt a Megyei Törvényszék visszavonhatatlanul jóváhagyta és véglegesítette. A PREFEKTÚRA az ellenőrzés eredményeként visszavonja a Táblabíróságnál tett fellebbezését melynek tárgyalására okt. 24-én került volna sor. Bővebben a következő lapszámunkban olvashatnak az ügyről.

Kál Zakariás.

2. Szentgyházának új kultúrigozgatója van György László személyében, az új metodista pedig Józsa Gábor. Reméljük városunk kulturális élete változni fog. Tartsunk ki mellettük!

Rus Sándor

3. A szept. 30-i Tanácsülés főbb napirendi pontjai:
a. Bányatelepi vízhálózat kiépítésének tervei.
b. Határozat a "Gomba" buszmegálló üzlethelyiségének licitálásával kapcsolatban.
c. Hegyi Zoltán beszámolója a Vasizem működéséről és jövőjéről.

d. A megyei útügy komolytalan, feetőlen hozzáállása hatására a Tanács ellenőrző személyt nevez ki az útmunkálatok megfigyelése céljából.

e. Beszámoló a ceglédi (testvérváros) székelykapu avatásról.

f. A Mártonffi J. iskola 250. -ik évfordulója akalmából a Tanács az iskolának adományozza a Köztársaság úti rendelő melletti épület (volt jegyzői lakás) üresen maradt jobb szárnyát. Itt iskolai könyvtár létesül.

Rus Sándor, polgármester

4. Az iskola előtt felállított kopjafa előkészítési munkáiban (kivágása, gyalulása) nagy segítséget kaptunk Lőrincz Leventétől és Hatos Banditól.

A gerenda szállítást a faragók (Máthé Mihály, Simó István és Barabás Lajos) végezték.

Köszönjük!

5. E havi lapszámunk terjedelme miatt a törpe-kották csak a jövő újságban jelennek meg.

H.S.

Székelykapu és kopjafaavatás Cegléden

Cegléd város meghívására háromtagú küldöttség látogatott testvérvárosunkba szeptember 19-22 között. A millenniumi ünnepi rendezvénysorozat a székelykapu felavatásával kezdődött, amelyet a Gubody kertben helyeztek el. A kaput a szentgyházai faragók készítették azaz faragták: Barabás Lajos, Máthé Mihály, Szász László, Bartha Imre. Nagy elismeréssel emlegették ezt a teljes egészét a város ünnepség alatt.

Ott tartózkodásunk alkalmával kapcsolatot teremtünk a kórházzal, ahonnan egy vércukorszintet mérő műszert hozhattunk el a szentgyházai kórháznak. Igéretet kaptunk még komputeres kórházi felszerelésekre, amennyiben ez lehetséges lesz. Orvost és asszisztent fogadnának majd kiképzésre (a komputeres felszerelés használatához).

A ceglédi színház igazgatója segítséget ad művelődési házaink részére, bútorzat, reflektorok, szőnyegek, stb. Mindezt adományként.

Meglátogattunk egy bútorgyárat, amely száz alkalmazottal működik. Megszemléljük a város személtelordásának megoldásait és a szeméttárolás módszereit. A ceglédi vezetést meghívtuk a Mártonffi János általános iskola 250. évfordulójára. Boglár, Cegléd, Lelle szeretettel várunk.

Rus Sándor

Szerkesztik:
Haáz Sándor
Szabó Klára

Szerkesztőség:
Városi Könyvtár
Republicii 24.
RO 4154 Vlahița
Készült az
INFOPRESS-nél

500-lej